

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

45 - 315 OPOLE ul. Głogowska 25 C

TEL/FAX (77) 44 152 50, 44 165 64

KONTO : BANK MILLENIUM S.A 65116022020000000041390310 NIP 754 – 26 – 17 – 249

e-mail: rops@rops-opole.pl

Działalność Caritasu oraz organizacji pozarządowych w niwelowaniu dysfunkcji społecznych

*Informacja przedstawiona na Komisji Rodziny, Zdrowia I Spraw Społecznych
Sejmiku Województwa Opolskiego*

Opole, październik 2017

Spis treści

1. Organizacje pozarządowe w Polsce i woj. opolskim	4
1.1 Liczba i struktura organizacji pozarządowych w Polsce i woj. opolskim	4
1.2 Podmioty posiadające status organizacji pożytku publicznego	6
1.3 Dziedziny działalności sektora <i>non-profit</i>	7
1.4 Organizacje pozarządowe według typów stałych beneficjentów	8
1.5 Najważniejsze problemy organizacji pozarządowych	9
1.6 Organizacje pozarządowe działające w obszarze polityki społecznej w województwie opolskim	10
1.7 Realizacja Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego w 2016 r.	12
1.8 Współpraca gmin i powiatów województwa opolskiego z organizacjami pozarządowymi w 2016 r.	13
2. Caritas Diecezji Opolskiej – działalność i zakres wsparcia	15
2.1 Stałe formy pracy charytatywnej Caritas Diecezji Opolskiej	16
2.1.1 Stacje Opieki Caritas (SOC) oraz Ośrodki Opieki Paliatywnej i Zespoły Domowej Opieki Hospicyjnej	16
2.1.2 Gabinety Rehabilitacyjne	21
2.1.3 Centrum Rehabilitacji dla Dzieci im. Ks. Bpa. Józefa Nathana w Opolu	23
2.1.4 Kuchnie Caritas oraz pomoc bezdomnym	23
2.2 Zespoły Parafialne Caritas	24
2.3 Inne formy pomocy i wsparcia	25
2.3.1 Warsztaty Terapii Zajęciowej	25
2.3.2 Środowiskowe Domy Samopomocy	26
2.4 Caritas Diecezji Opolskiej jako Organizacja Pożytku Publicznego	26
2.5 Zakres opieki i wsparcia udzielanego mieszkańcom województwa opolskiego przez Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.	27
3. Inne organizacje pozarządowe prowadzące działalność charytatywną i dobroczynną w woj. opolskim – przykłady	27
3.1 Zdrowie	28
3.2 Pomoc społeczna i humanitarna	35
3.3 Pomoc dla bezrobotnych	42
3.4 Wsparcie III sektora	43
3.5 Działalność kombatancka	44
4. Podsumowanie	45
5. Rekomendacje	48
6. Spis tabel, wykresów i map	50

Wykaz skrótów

ASOS	Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020
CIS	Centrum integracji społecznej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ES	Ekonomia społeczna
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
MPiPS-03	<i>Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń z systemu pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach</i>
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OPP	Organizacja pożytku publicznego
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
PCPR	Powiatowe centrum pomocy rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny – Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
RPO WO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
SOC	Stacje Opieki Caritas
SSD	Program <i>Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020 roku „Opolskie dla Rodziny”</i>
ŚDS	Środowiskowy dom samopomocy
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
UTW	Uniwersytet III wieku
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej

1. Organizacje pozarządowe w Polsce i województwie opolskim

1.1 Liczba i struktura organizacji pozarządowych w Polsce i woj. opolskim

W 2014 r. w Polsce zarejestrowanych i aktywnie działających było 100,7 tys. organizacji pozarządowych, wśród których 8,6 tys. posiadało status organizacji pożytku publicznego (OPP).

W 2015 r. liczba aktywnych organizacji pozarządowych w Polsce wyniosła prawie 103 tys., tj. o 2% więcej niż w 2014 r., przy czym w woj. opolskim ich liczba w latach 2014-2015 pozostała bez zmian i wynosiła 2,9 tys.¹

Ze względu na brak szczegółowych danych za rok 2015, sektor organizacji pozarządowych opisano wykorzystując dane z 2014 r.²

W 2014 r. większość spośród 100,7 tys. aktywnych organizacji pozarządowych stanowiły stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (72 tys.), a następnie:

- fundacje – 10,7 tys.;
- związki zawodowe – 12,9 tys.;
- organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego – 2,9 tys.;
- społeczne podmioty wyznaniowe – 1,8 tys.;
- organizacje pracodawców – 0,3 tys.;
- partie polityczne – 0,1 tys.³

W województwie opolskim w 2014 r. było 2 960 organizacji pozarządowych, w tym:

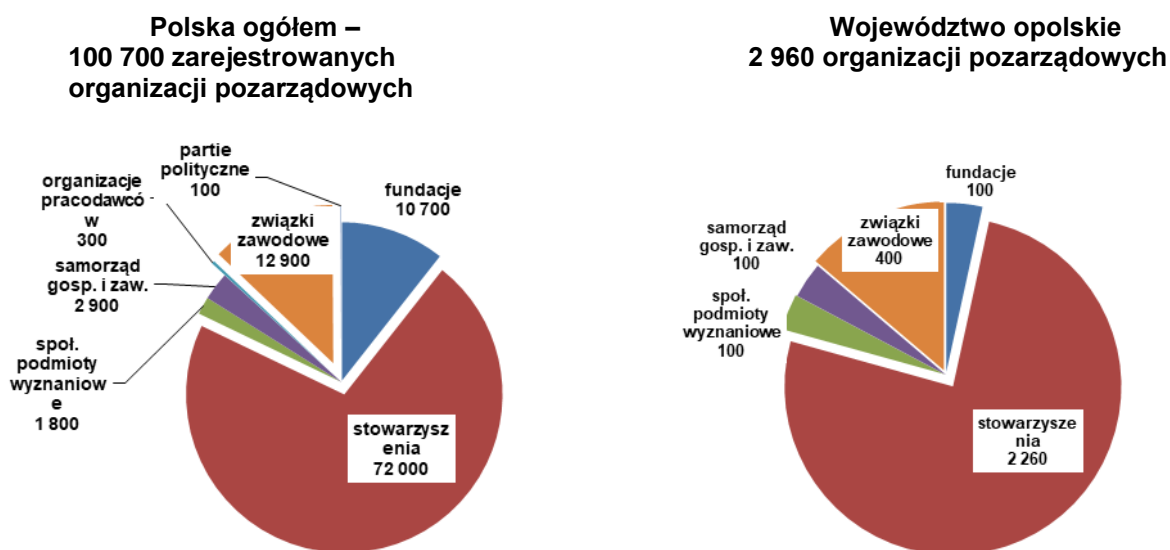
- 100 fundacji;
- 2 260 stowarzyszeń i podobnych organizacji pozarządowych, z tego:
 - 1 060 typowych stowarzyszeń;
 - 600 klubów i związków sportowych;
 - 500 ochotniczych straży pożarnych;
 - 100 kół łowieckich;
- 100 organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (kółka rolnicze);
- 400 związków zawodowych;
- 100 społecznych podmiotów wyznaniowych.

¹ *Współpraca organizacji non-profit z innymi podmiotami w 2015 r.*, Notatka informacyjna GUS z dn. 27.04.2017 r., <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/wspolpraca-organizacji-non-profit-z-innymi-podmiotami-w-2015-r-9,2.html?pdf=1> (05.09.2017 r.).

² *Sektor non-profit w 2014 r., Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne*, GUS, Warszawa 2016 r., <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/sektor-non-profit-w-2014-r-1,5.html> (06.09.2017 r.).

³ Tamże, s. 39.

Wykres 1. Liczba organizacji pozarządowych w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie badania GUS *Sektor non-profit w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne*, GUS, Warszawa 2016 r.

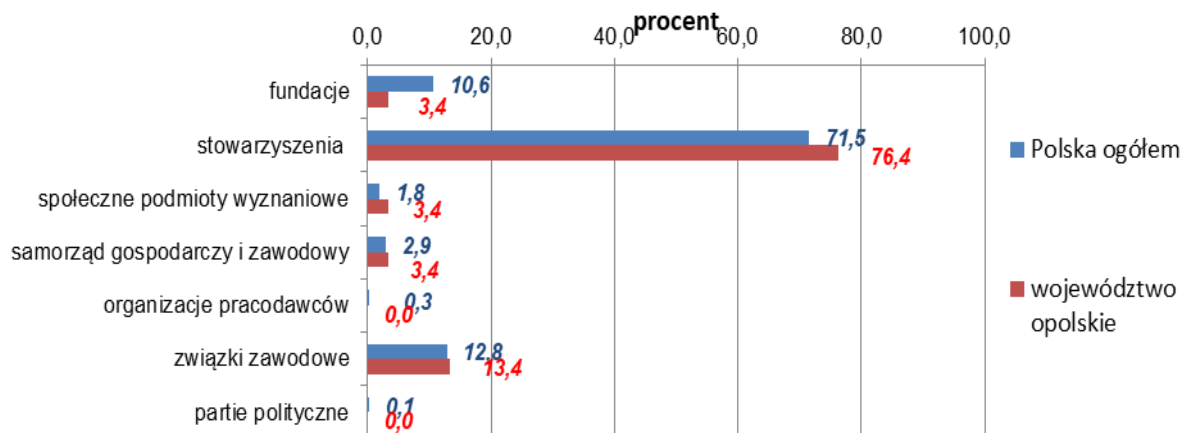
W strukturze organizacji pozarządowych, działających w województwie opolskim, dominują, podobnie jak w Polsce, stowarzyszenia i podobne organizacje pozarządowe (76%), przy czym więcej niż w kraju jest: ochotniczych straży pożarnych - 17,3% (w kraju 15%), kółek rolniczych - 3,4% (w kraju 1,2%) i klubów i związków sportowych - 20,7% (w kraju 19%).

W porównaniu do średnich wskaźników w kraju – więcej jest również:

- społecznych podmiotów wyznaniowych (3,4%) - w kraju 1,8%;
- organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (3,4%) - w kraju 2,9%;
- związków zawodowych (13,4%) - w kraju 12,8%.

Natomiast mniej niż średnio w kraju jest fundacji (3,4% - w kraju 10,6%), a w znikomym zakresie występują w województwie opolskim organizacje pracodawców (1 podmiot) i partie polityczne (brak głównych siedzib badanych partii politycznych).

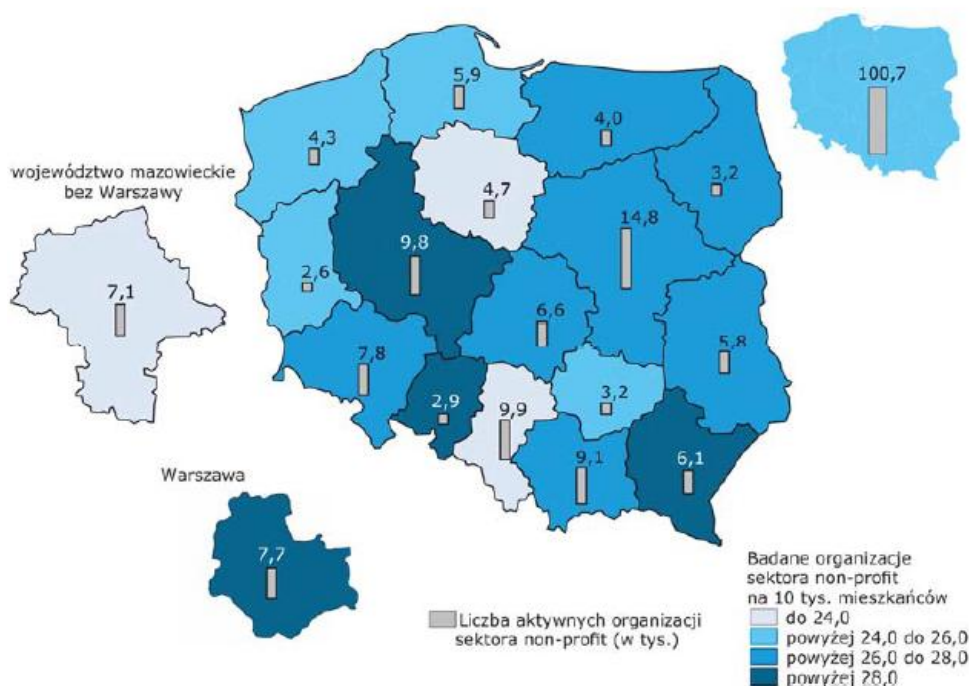
Wykres 2. Struktura sektora *non-profit* w Polsce i woj. opolskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sektor non-profit w 2014 r., Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne*, GUS Warszawa 2016 r.

Zróżnicowanie regionalne sektora *non-profit* wskazuje również, że woj. opolskie ma jeden z najwyższych wskaźnik liczby zarejestrowanych organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – 29,0 (przy średnim wskaźniku w kraju 26,2), a podobne wysokie wskaźniki występują jeszcze w województwach: wielkopolskim i podkarpackim.⁴

Mapa 1. Aktywne organizacje sektora *non-profit według województwa siedziby w 2014 r.**

*Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego i gospodarczego, organizacje pracodawców, związki zawodowe, partie polityczne.

Źródło: Sektor *non-profit* w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne, GUS, Warszawa 2016 r., s. 255

Większość zarejestrowanych organizacji pozarządowych w woj. opolskim to podmioty o zasięgu powiatowym lub wojewódzkim (40%), 37% działa w najbliższym sąsiedztwie lub gminie, a tylko 23% stanowią organizacje o profilu ogólnopolskim.

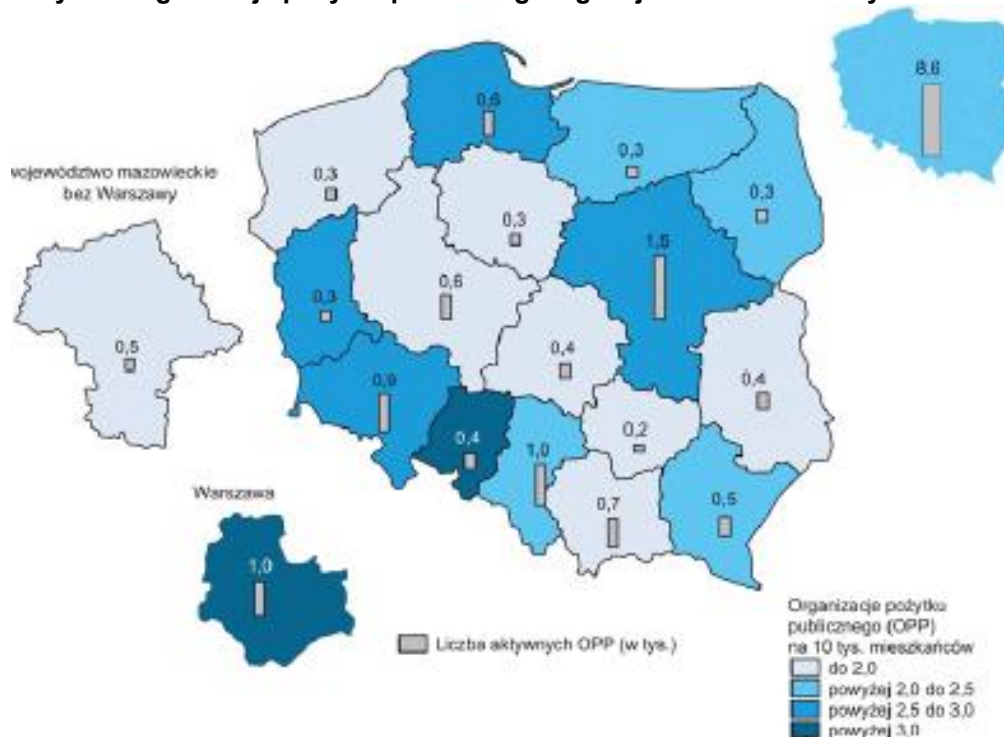
1.2 Podmioty posiadające status organizacji pożytku publicznego

W 2014 r. województwo opolskie zajmowało pierwszą pozycję w kraju pod względem wskaźnika organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – 3,6 (przy średniej w kraju 2,2).⁵ W woj. opolskim jest ok. 400 organizacji *non-profit* posiadających status pożytku publicznego.

⁴ Tamże, s. 256 (wskaźniki odniesiono do liczby ludności wg województw na koniec 2014 r.).

⁵ Tamże, s. 258

Mapa 2. Aktywne organizacje pożytku publicznego wg województwa siedziby w 2014 r.

Źródło: Sektor non-profit w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne, GUS, Warszawa 2016 r., s. 257

1.3 Dziedziny działalności sektora *non-profit*

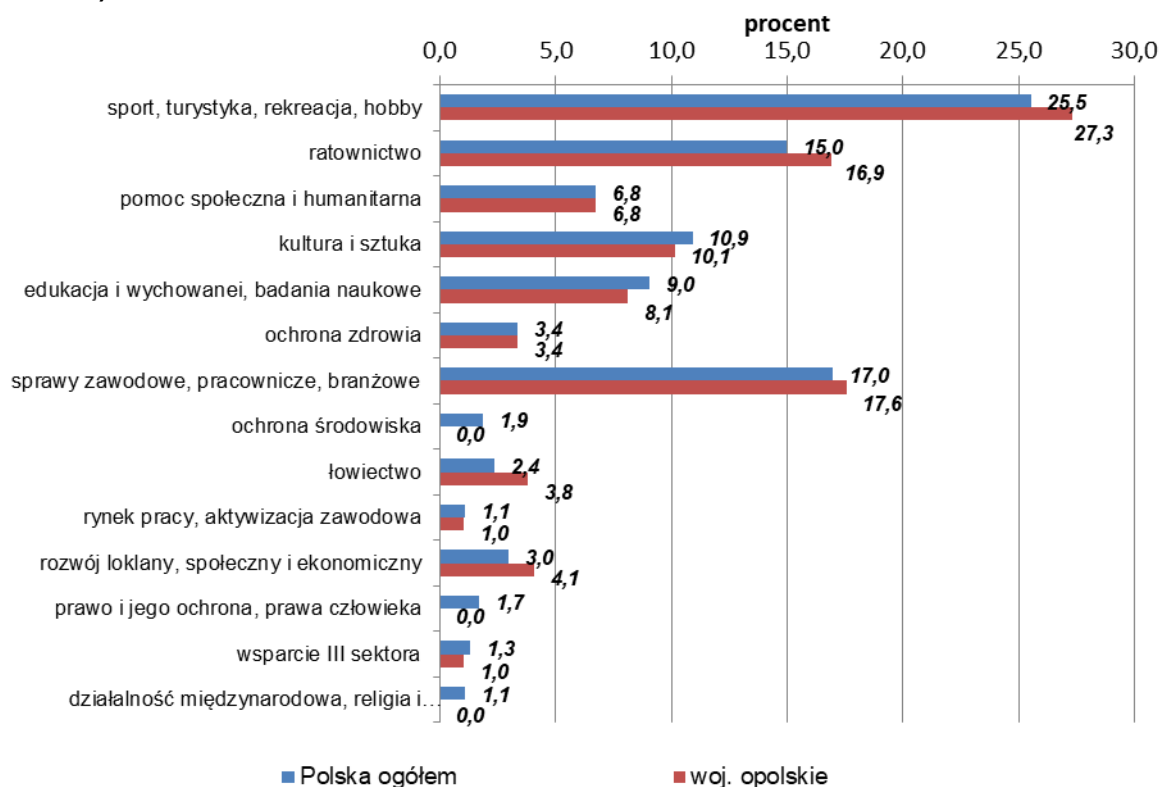
Spośród wszystkich zarejestrowanych organizacji pozarządowych w Polsce najwięcej (25,5%) działa w obszarze sportu, rekreacji, turystyki i hobby (w woj. opolskim jest ich jeszcze więcej – 27,3%). Kolejnymi dziedzinami działalności organizacji (obejmującymi tematykę niniejszej pracy) są:

- sprawy zawodowe, pracownicze i branżowe (w Polsce 17,0%, w woj. opolskim 17,6%);
- ratownictwo (16,9% w woj. opolskim, 15% w kraju);
- pomoc społeczna i humanitarna (w kraju i woj. opolskim po 6,8%);
- zdrowie (po 3,4%);
- rynek pracy i aktywizacja zawodowa (po ok. 1%);
- wsparcie III sektora (1,3% w kraju i 1% w woj. opolskim).

Łącznie działalność charytatywną i dobroczynną w obszarze zdrowia, pomocy społecznej, rynku pracy oraz wsparcia III sektora prowadzi ok. 12% podmiotów.⁶

⁶ Sektor non-profit w 2014 r.Aneks tabelaryczny, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/sektor-non-profit-w-2014-r-,1,5.html> (04.09.2017 r.).

Wykres 3. Dziedziny działalności organizacji pozarządowych w Polsce i woj. opolskim w 2014 r. (odsetek)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sektor non-profit w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne – aneks tabelaryczny*, GUS, Warszawa 2016 r.

1.4 Organizacje pozarządowe wg typów stałych beneficjentów

W 2014 r. stałych beneficjentów posiadało w Polsce 56,3 tys. podmiotów, tj. 72,2%. Najbardziej liczną grupę stanowiły organizacje działające dla:

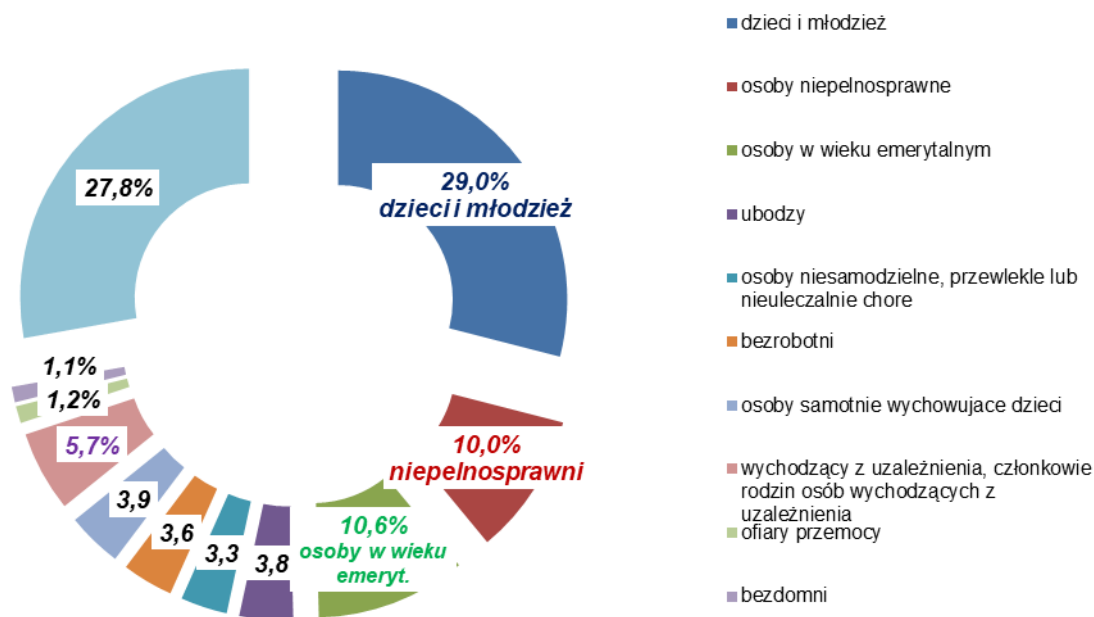
- dzieci i młodzieży – prawie 29%;
- osób niepełnosprawnych – 10%;
- osób w wieku emerytalnym – 10,6%;
- osób wychodzących z uzależnienia oraz ich rodzin – 5,7%,
a także:
- ubogich – 3,8%;
- osób niesamodzielnych (przewlekłe lub nieuleczalnie chorych) – 3,3%;
- samotnie wychowujących dzieci – 3,3%;
- bezrobotnych – 3,6%;
- pozostałych – 3,9%.

Najmniej liczne grupy obejmowały:

- ofiary przemocy – 1,2%;
- bezdomnych – 1,1%.⁷

⁷ Tamże

Wykres 4. Fundacje, stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne oraz społeczne podmioty wyznaniowe wg typów stałych beneficjentów w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sektor non-profit w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne (aneks tabelaryczny)*, GUS, Warszawa 2016 r.

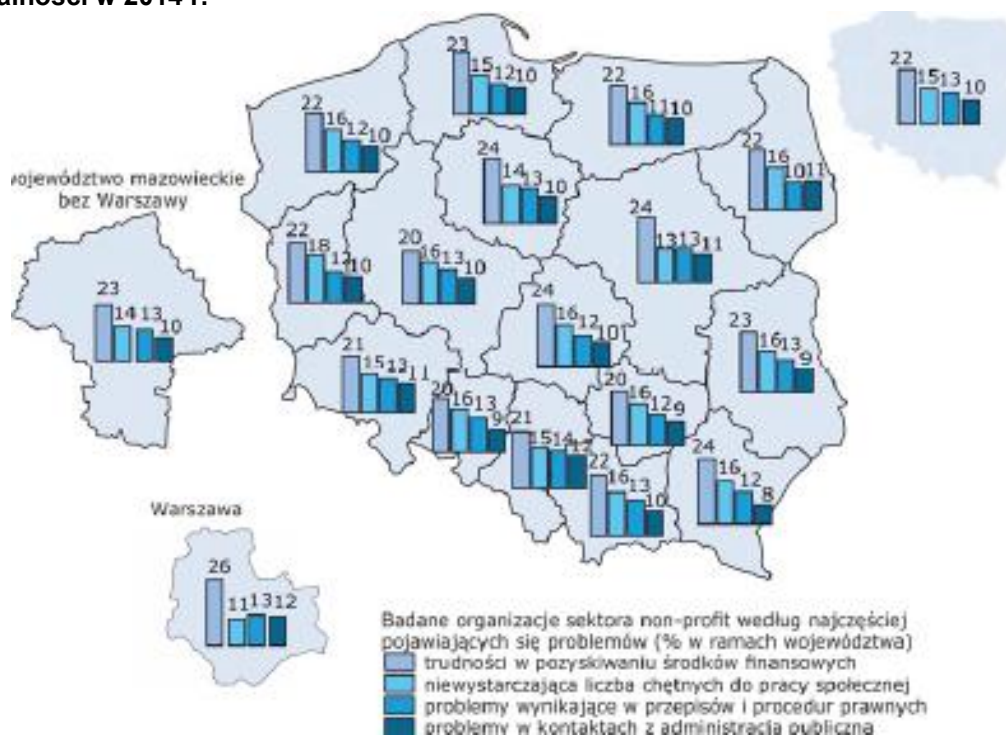
1.5 Najważniejsze problemy organizacji pozarządowych

Wśród głównych problemów w prowadzeniu działalności, wskazanych przez organizacje pozarządowe w Polsce i woj. opolskim, są:

- trudności w pozyskiwaniu środków finansowych (wymienia je 22% organizacji w kraju i 20% organizacji w woj. opolskim);
- niewystarczająca liczba osób chętnych do pracy społecznej (15% w kraju i 16% w woj. opolskim);
- trudności wynikające ze stosowania przepisów i procedur prawnych (13% w kraju i 14% w woj. opolskim);
- współpraca z administracją publiczną, w tym zbyt mała liczba zadań zleczanych organizacjom pozarządowym oraz niski poziom zaufania do sektora *non-profit* (10% w kraju i 9% w woj. opolskim).⁸

⁸ Tamże, s. 271-272

Mapa 3. Organizacje sektora *non-profit według najczęściej wymienianych problemów w działalności w 2014 r.**

*bez organizacji nierejestrowanych

Źródło: Sektor non-profit w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne, GUS, Warszawa 2016 r., s. 272.

1.6 Organizacje pozarządowe działające w obszarze polityki społecznej w województwie opolskim

W 2015 r. w województwie opolskim aktywnie działało około 2 960 organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, organizacji samorządu gospodarczego, zawodowego i organizacji pracodawców oraz związków zawodowych), w tym 810 organizacji działających w obszarze polityki społecznej (ochrony zdrowia, pomocy społecznej, pomocy osobom niepełnosprawnym, wsparcia rodzin, osób starszych, lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych itp.)⁹, bez organizacji o charakterze sportowym, branżowym i specjalistycznym (np. ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe, stowarzyszenia inżynierów, architektów itp.).

Wśród 810 organizacji pozarządowych w woj. opolskim, działających w obszarze polityki społecznej, wyróżniono 367 podmiotów prowadzących aktywną działalność charytatywną i dobroczynną (bez lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych), które podzielono ze względu na obszar działania na funkcjonujące w ramach: zdrowia, pomocy społecznej i humanitarnej, pomocy na rzecz bezrobotnych, wsparcia III sektora oraz działalności kombatanckiej (organizacje kombatanckie).

⁹ Wykaz organizacji pozarządowych, działających w obszarze polityki społecznej w województwie opolskim, w podziale na powiaty, zamieszczony jest *Aneksie do Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* <http://www.rops-opole.pl/index.php?id=2> (08.09.2017 r.).

Tabela 1. Organizacje pozarządowe prowadzące działalność charytatywną i dobroczynną w woj. opolskim w 2015 r.

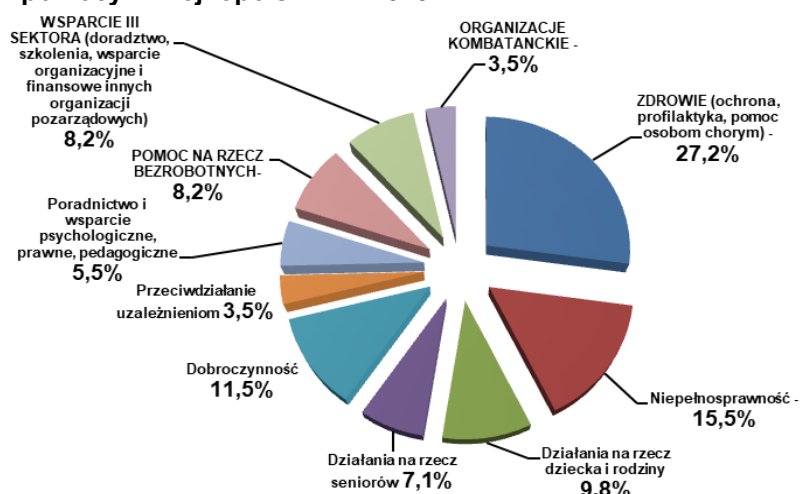
Lp.	Dziedzina działalności	Beneficjenci	Liczba organizacji pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych (udział w %)
1	ZDROWIE	ZDROWIE (ochrona, profilaktyka, pomoc osobom chorym)	100	27,2
2	POMOC SPOŁECZNA I HUMANITARNA	OGÓŁEM, z tego:	194	52,9
3		NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	57	15,5
4		DZIAŁANIA NA RZECZ DZIECKA I RODZINY	36	9,8
5		DZIAŁANIA NA RZECZ SENIORÓW	26	7,1
6		DOBROCZYNNOŚĆ	42	11,5
7		PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM	13	3,5
9		PORADNICTWO I WSPARCIE PSYCHOLOGICZNE, PRAWNE	20	5,5
10		POMOC NA RZECZ BEZROBOTNYCH	DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB BEZROBOTNYCH	30
11	WSPARCIE III SEKTORA	DORADZTWO, SZKOLENIA, WSPARCIE ORGANIZACYJNE I FINANSOWE INNYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	30	8,2
12	ORGANIZACJE KOMBATANCKIE		13	3,5
RAZEM			367	100,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie wykazu organizacji pozarządowych zawartych w *Aneksie do Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* <http://www.rops-opole.pl/index.php?id=2> (08.09.2017 r.).

Pośród 367 organizacji pozarządowych, działających charytatywnie lub dobroczynnie, prawie 80% skupia swoją działalność na dwóch obszarach: ochrony zdrowia (ponad 27% organizacji) oraz pomocy społecznej i humanitarnej (prawie 53% organizacji), w ramach którego najwięcej podmiotów zajmuje się wsparciem osób niepełnosprawnych (15,5%) i dobroczynnością (11,5%).

Pozostałe obszary działalności organizacji obejmują: pomoc bezrobotnym i wsparcie III sektora (po 8,2%) oraz działalność kombatancą (3,5%), która wraz z organizacjami przeciwdziałającymi uzależnieniom, głównie od alkoholu i narkotyków (obszar pomocy społecznej i humanitarnej) jest najmniej reprezentowaną dziedziną wsparcia organizacji pozarządowych w woj. opolskim.

Wykres 5. Struktura organizacji pozarządowych o profilu charytatywnym i dobroczynnym wg beneficjentów pomocy w woj. opolskim w 2015 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie *Sektor non-profit w 2014 r. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje samorządu zawodowego, gospodarczego i pracodawców, związki zawodowe oraz partie polityczne (aneks tabelaryczny)*, GUS, Warszawa 2016 r.

1.7 Realizacja Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego w 2016 r.¹⁰

Współpraca Samorządu Województwa Opolskiego z III sektorem opiera się na założeniach określonych w corocznie opracowywanym *Programie Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego*.

Jego głównym celem jest *realizacja zadań publicznych w sferze pożytku publicznego w oparciu o zasady współpracy z III sektorem, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania regionalnego centrum organizacji pozarządowych*.

W 2016 r. zadania wskazane w Programie obejmowały m. in.:

- pomoc społeczną (udzielono dotacji 4 organizacjom pozarządowym na kwotę 50 tys. zł);
- rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych (przekazano dotację 34 podmiotom na kwotę 1 262 tys. zł);
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej (dotacja dla 74 organizacji na kwotę 3 970 tys. zł);
- promowanie turystyki i krajoznawstwa (dotacje przekazano 14 podmiotom na kwotę 230 tys. zł);
- rozwój i upowszechniania kultury i sztuki (środki otrzymało 27 podmiotów na kwotę 130 tys. zł);
- przeciwdziałanie uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym (środki przekazano 2 podmiotom na kwotę 45 tys. zł);
- finansowanie wkładów własnych organizacji (dotacje otrzymały 3 podmioty na 50 tys. zł).

W 2016 r. łącznie na realizację *Programu* Samorząd Województwa Opolskiego przeznaczył 6 134 tys. zł, tj. 1,18% wszystkich wydatków. W celu realizacji zadań publicznych udzielono dotacji 228 organizacjom pozarządowym, z tego w trybie otwartego konkursu ofert (5 150 tys. zł), oraz w trybie pozakonkursowy (516 tys. zł). Z *Programu* sfinansowano także opłaty związane z członkostwem Województwa Opolskiego w stowarzyszeniach (468 tys. zł).

W 2016 r. w obszarach pomocy społecznej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym, zrealizowano:

- 1) zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych 34 fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 1 441 tys. zł. Udzielono łącznie 54 dotacje, z przeznaczeniem na:
 - ✓ organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy,

¹⁰ Sprawozdanie z realizacji Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego w 2016 roku, Sejmik Województwa Opolskiego, Opole maj 2017 r.

- ✓ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień,
 - ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć,
 - ✓ organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych,
 - ✓ promocję aktywności osób niepełnosprawnych;
- 2) zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej:
- *Bank Żywności w Opolu* (z siedzibą w Luboszytach) udzielił wsparcia 114 organizacjom pozarządowym w woj. opolskim, przekazując 200 ton żywności z przeznaczeniem dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej;
 - *Stowarzyszenie Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych w Opolu* zorganizowało kolację wigilijną oraz przygotowało i rozdało paczki świątecznej dla 1200 osób wymagających wsparcia;
 - *Piastun - Fundacja Na Rzecz Dzieci i Młodzieży w Opolu* zorganizowała warsztaty edukacyjne dla młodzieży pochodzenia polskiego, mieszkającej na Ukrainie. Celem warsztatów było przygotowanie młodzieży ukraińskiej do pełnienia funkcji liderów młodzieżowych w środowiskach polskich;
 - *Opolskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Teraz Wieś” w Łosiowie* otrzymało wsparcie do letniego wypoczynku dzieci i młodzieży z rodzin problemowych;
- 3) zlecenie zadań z zakresu przeciwdziałania patologiom i dysfunkcjom społecznym:
- *Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Opolu* oraz *Stowarzyszenie Klub Abstynenta Dziewięćsił w Kluczborku* na realizację zadania „Spróbujmy razem – organizacja i działanie doradczo-inicjatywnego pozarządowego forum zdrowia psychicznego i trzeźwości”;
 - *Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL* oraz *Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych* w Opolu na organizację Forum regionalnego profilaktyki selektywnej i wskazującej.

Ponadto Samorząd Województwa Opolskiego, za pośrednictwem m. in. ROPS w Opolu:

- organizuje i prowadzi cykliczne szkolenia dla kadry pomocy i integracji społecznej, w tym dla ok. 230 wolontariuszy w OPS-ach i PCPR-ach;
- realizuje projekty w ramach RPO WO 2014-2020 i PO WER 2014-2020, w których jako partnerzy lub beneficjenci uczestniczą organizacje pozarządowe (*Caritas Diecezji Opolskiej, Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej w Opolu, Opolskie Stowarzyszenie Rehabilitacji Neurologicznej i Funkcjonalnej w Opolu, Fundacja Centrum Edukacji, Kompetencji, Innowacji i Technologii w Opolu, Fundacja Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu, Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Siedlisko” w Zawadzkiem*).

1.8 Współpraca gmin i powiatów województwa opolskiego z organizacjami pozarządowymi w 2016 r.

W 2016 r. jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty) podjęły współpracę w formie zlecenia zadań (w trybie działalności pożytku publicznego i trybie zamówień publicznych) ze 175 organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność w obszarze pomocy społecznej, reintegracji społecznej i zawodowej oraz niektórych usług rynku pracy.

W zakresie pomocy i integracji społecznej część zleceń dotyczyła:

- wykonywania usług opiekuńczych (21 zleceń);
- wykonywania specjalistycznych usług opiekuńczych (9);
- prowadzenia placówek pomocy społecznej (13).

Wartość tych zleceń wyniosła ogółem 16 442 798 zł, w tym:

- zleceń w trybie działalności pożytku publicznego 15 470 032 zł;
- zleceń w trybie zamówień publicznych 972 766 zł.

Tabela 2. Współpraca gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi w latach 2015-2016 i w 2017 r. (prognoza)

Lp.	Wyszczególnienie	Rok		Wzrost / spadek w 2016 r. 2015 r. = 100%	2017 r. (prognoza)
		2015*	2016		
1	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania ogółem (w. 3 + w. 6)	180	175	97,2	172
2	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych (w. 5 + w. 7)	16 122 165	16 442 798	102,0	19 842 999
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO					
3	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	180	168	93,3	164
4	Liczba zleceń/umów	246	257	104,5	243
5	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	15 053 054	15 470 032	102,8	18 066 417
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH					
6	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	5	7	140,0	8
7	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	1 069 111	972 766	91,0	1 776 583
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ PROWADZONE PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE					
Usługi opiekuńcze					
8	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	19	21	110,5	19
9	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	2 240 228	2 285 531	102,0	2 786 954
Specjalistyczne usługi opiekuńcze					
10	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	9	9	100,0	10
11	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	821 170	948 277	115,5	891 451
Prowadzenie placówki pomocy społecznej					
12	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	14	13	92,9	13
13	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	13 746 215	14 346 679	104,4	15 122 775

*dane za 2015 r. zweryfikowano na podstawie informacji przekazanych w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2016 r.

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2016 r.

W porównaniu do 2015 r. spadła (o 15, do 175.) liczba organizacji pozarządowych, którym gminy i powiaty zleciły zadania z obszaru pomocy i wsparcia, choć wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych wzrosła o 2%, tj. 320 633 zł (do 16 443 tys. zł).

W przypadku zleceń w trybie zamówień publicznych zanotowano spadek dotacji o 8% (z 1 069 tys. do 973 tys. zł), przy wzroście liczby organizacji pozarządowych, którym zlecono zadanie z 5 do 7 podmiotów. Natomiast zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego otrzymało mniej podmiotów niż rok wcześniej (168 w 2016 r. do 180 w 2015 r.), choć kwota dotacji wzrosła o 2,8% (do 15 470 tys. zł).

Wśród wybranych usług pomocy społecznej, prowadzonych przez organizacje pozarządowe, zauważalne jest zwiększenie dotacji na realizację w gminach usług opiekuńczych (dla osób starszych) oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (dla osób z zaburzeniami psychicznymi), przy odpowiednio większej (21) i takiej samej (9) jak w 2015 r. liczbie podmiotów, którym zlecono zadania. Natomiast w przypadku prowadzenia placówek pomocy społecznej (np. domów pomocy społecznej, placówek specjalistycznego poradnictwa), przy wzroście dotacji w 2016 r. o 4,4%, liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadanie spadła o 1 podmiot (z 14 do 13).

W 2017 r. samorządy przewidują wzrost dotacji dla organizacji pozarządowych na realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego oraz trybie zamówień publicznych (łącznie do 19 843 tys. zł). Jednak ogólna liczba organizacji pozarządowych, którym zamierzają udzielić dotacji ma być minimalnie mniejsza (172 podmioty). Szczególnie nadal rozwijana ma być współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji różnego rodzaju usług pomocy społecznej kierowanych do osób starszych, zwłaszcza obejmujących usługi opiekuńcze.

2. Caritas Diecezji Opolskiej – działalność i zakres wsparcia¹¹

Caritas Diecezji Opolskiej jest jedną z największych organizacji pozarządowych, działających na terenie woj. opolskiego, w obszarze wsparcia i opieki osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Działalność charytatywna Caritas obejmuje stałe i cykliczne lub jednorazowe formy pomocy i wsparcia, z których korzystają mieszkańcy Diecezji Opolskiej, a także innych regionów Polski oraz cudzoziemcy.

Najważniejsze formy wsparcia obejmują:

1. Parafialne Zespoły Caritas, które w ramach działalności charytatywnej udzielają pomocy osobom poszkodowanym w wyniku klęsk żywiołowych lub innych zdarzeń, a także prowadzą cykliczne inicjatywy, takie jak: Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom oraz Jałmużna Wielkopostna;
2. Stacje Opieki Caritas (SOC);
3. Gabinety rehabilitacyjne;
4. Ośrodki Opieki Paliatywnej i Zespoły Domowej Opieki Hospicyjnej;
5. Centrum Rehabilitacji Dzieci w Opolu;
6. Warsztaty terapeutyczne;
7. Świetlice dla Dzieci i Kluby Seniora;
8. Kuchnie Caritas;
9. Środowiskowy Dom Samopomocy w Nysie i Środowiskowa Świetlica Samopomocy *Nadzieja* w Raciborzu;
10. Misja Garażowa oraz Łaźnia dla osób bezdomnych w Opolu;

Szczególną formą działalności charytatywnej Caritas Diecezji Opolskiej jest realizacja usług opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjnych i rehabilitacyjnych, które udzielane są w ramach:

¹¹ Diecezja Opolska obejmuje działaniem gminy województwa opolskiego z wyjątkiem: Wilkowa, Namysłowa, Domaszowic i prawie całego Świerczowa (gminy w powiecie namysłowskim), Lubszy, Brzegu, Skarbimierza, części Olszanki i Lewina Brzeskiego (gminy w pow. brzeskim), prawie całego Wołczyna, części Kluczborka i Byszyni (gminy w pow. kluczborskim) oraz Rudnik, Praszki i części Gorzowa Śląskiego (gminy w pow. oleskim). Poza województwem opolskim Diecezja Opolska obejmuje tereny woj. śląskiego (większość powiatu raciborskiego, część gminy Rudziniec w pow. gliwickim, większość gminy Ciasna

- 51 Stacji Opieki Caritas (w tym 3 Stacje znajdują się w woj. śląskim);
- 35 Gabinetów rehabilitacyjnych (w tym 2 Gabinety są na terenie woj. śląskiego);
- 10 ośrodków paliatywnych (Centrum Opieki Paliatywnej w Starych Siołkowicach, obejmujące Zakład Opiekuńczo-Lecznicy i Hospicjum Stacjonarne, oraz 9 poradni paliatywnych i zespołów domowej opieki hospicyjnej);
- Centrum Rehabilitacji Dzieci w Opolu.

Caritas Diecezji Opolskiej współpracuje z 60 samorządami gminnymi i 5 samorządami powiatowymi w woj. opolskim oraz oddziałami wojewódzkimi: Narodowego Funduszu Zdrowia i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Na swoim obszarze działania posiada prawie 170 placówek leczniczych i terapeutycznych oraz 5 o charakterze socjalno-opiekuńczym (w woj. opolskim łącznie funkcjonuje 165 placówek).

Ze świadczeń opiekuńczo-leczniczych i rehabilitacyjnych oraz innych form wsparcia korzysta ok. 50 tys. mieszkańców woj. opolskiego, a w jednostkach organizacyjnych zatrudnionych jest ok. 450 pracowników.¹²

2.1 Stałe formy pracy charytatywnej Caritas Diecezji Opolskiej

2.1.1 Stacje Opieki Caritas (SOC) oraz Ośrodki Opieki Paliatywnej i Zespoły Domowej Opieki Hospicyjnej

Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej to obecnie największa w Polsce sieć placówek leczniczych i opiekuńczych, których działalność koncentruje się na wsparciu osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych w miejscu ich zamieszkania. Opiekę sprawują zespoły pielęgniarek środowiskowych, których praca polega na: *wykonywaniu zabiegów pielęgnacyjno-leczniczych, promocji i profilaktyce zdrowotnej, ocenie wydolności pielęgnacyjno-opiekuńczej rodziny*.¹³

Każda pielęgniarka dysponuje samochodem służbowym, a Stacja wyposażona jest w specjalistyczny sprzęt pielęgnacyjno-rehabilitacyjny, z możliwością dostarczenia do domu pacjenta. Środowiskowa opieka pielęgnacyjna pozwala wydłużyć okres pobytu pacjenta we własnym domu, ogranicza tym samym konieczność korzystania przez osoby przewlekle chore z instytucji i placówek stacjonarnych – zdrowia i pomocy społecznej.

Ośrodki opieki paliatywnej oraz zespoły domowej opieki hospicyjnej zapewniają wszechstronną opiekę nad osobami przewlekle i nieuleczalnie chorymi – w ostatniej fazie życia. Wsparcie udzielane jest również rodzinie chorego, w formie poradnictwa, konsultacji, wizyt domowych, pacjenci korzystają ze stacjonarnych i środowiskowych form opieki.¹⁴

Na terenie województwa opolskiego funkcjonuje 48 Stacji Opieki Caritas Diecezji Opolskiej, Centrum Opieki Paliatywnej oraz 9 poradni paliatywnych i zespołów domowej opieki hospicyjnej. W 2016 r. stacje i ośrodki paliatywne objęły wsparciem opiekuńczo-

i część gminy Pawonków w pow. lublinieckim) oraz tereny woj. dolnośląskiego (część gmin Przeworno i Wiązów w pow. strzelińskim).

¹² Ks. Arnold Drechsler, Działalność Caritas Diecezji Opolskiej po 1989 r., Opole 2014 r., s.12 oraz informacje Caritas Diecezji Opolskiej, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/formydzail/stecje-opieki> (11.09.2017 r.).

¹³ Zespoły pielęgniarstwa opieki środowiskowej, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/formydzail/stecje-opieki>

¹⁴ Ośrodki opieki paliatywnej i zespoły domowej opieki hospicyjnej Caritas Diecezji Opolskiej, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/osrodki-opieki-paliatywnej-i-zespoły-domowej-opieki-hospicyjnej> (11.09.2017 r.).

pielęgniacyjnym ponad 16 tys. mieszkańców województwa, w tym 12,5 tys. osób pow. 60 lat (77%).

Spośród 16 169 pacjentów Caritas:

- 7 564 osoby korzystały z usług opiekuńczo-pielęgniacyjnych finansowanych przez NFZ;
- 8 464 osoby objęto usługami finansowanymi przez gminy;
- 141 osób objęto stacjonarną opieką paliatywną (109 osób przebywało w hospicjum stacjonarnych w Starych Siołkowicach oraz 32 osoby w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Starych Siołkowicach).

Tabela 3. Działalność Caritas Diecezji Opolskiej – formy i zakres wsparcia w latach 2015-2016

Rok	Wyszczególnienie	Liczba osób					Razem
		Opieka stacjonarna		Opieka środowiskowa			
		ZOL	Hospicjum stacjonarne	Stacje opieki (POZ i długoterminowa)	Poradnie paliatywne	Hospicjum domowe	
2015	Ogółem	20	148	12 799	28	683	13 678
	w tym osoby w wieku 60+	7	133	10 454	24	579	11 197
	udział seniorów %	35,0	89,9	81,7	85,7	84,8	81,9
2016	Ogółem	32	109	15 327	33	668	16 169
	w tym osoby w wieku 60+	31	94	11 839	16	523	12 503
	udział seniorów %	96,9	86,2	77,2	48,5	78,3	77,3

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

Dominującą formą wsparcia są usługi opiekuńczo-lecznicze świadczone w miejscu zamieszkania pacjentów (w 2016 r. objęto nimi 15 327 osób - 94,8%).

Ponadto:

- 668 osób przebywało w hospitacjach domowych (4,1%);
- 109 pacjentów korzystało z Hospicjum Stacjonarnego w Starych Siołkowicach (0,7%);
- 32 osoby przebywały w ZOL w Starych Siołkowicach (0,2%);
- 33 osoby korzystały w poradni paliatywnych (0,2%).

W latach 2015-2016 liczba pacjentów Caritas wzrosła o 18% (do 16 169 osób), a liczba osób w wieku powyżej 60 lat o 12% (do 12 503 pacjentów).

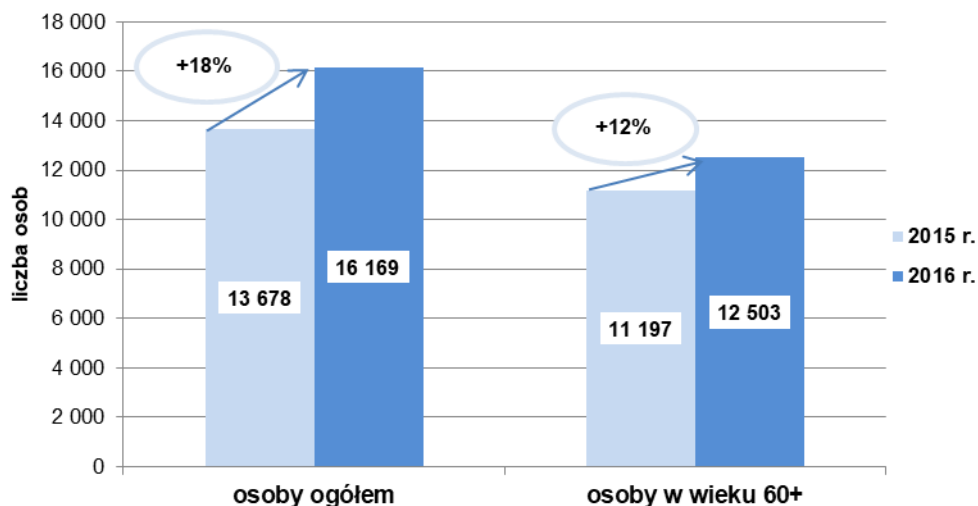
Tabela 4. Zmiana liczby pacjentów objętych usługami opiekuńczymi i pielęgniacyjnymi Caritas Diecezji Opolskiej w latach 2015-2016 (%)

Wyszczególnienie		Zmiana liczby pacjentów w latach 2015-2016 (2015 r.=100%)					
		Pacjenci - ogółem		Wzrost / spadek w %	Seniorzy		Wzrost / spadek w %
		2015 r.	2016 r.		2015 r.	2016 r.	
Opieka stacjonarna	ZOL	20	32	160	7	31	443
	Hospicjum stacjonarne	148	109	74	133	94	71
Opieka środowiskowa	Stacje opieki	12 799	15 327	120	10 454	11 839	113
	Poradnie paliatywne	28	33	118	24	16	67
	Hospicjum domowe	683	668	98	579	523	90
Razem		13 678	16 169	118	11 197	12 503	112

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W największym stopniu wzrosła liczba pacjentów Caritas w ZOL w Starych Siołkowicach (o 60% i ponad 4-krotnie wśród seniorów), a także liczba osób korzystających z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych w Stacjach opieki (o 20% i o 13% wśród seniorów).

Wykres 6. Pacjenci objęci wsparciem Caritas Diecezji Opolskiej – osoby ogółem oraz w wieku pow. 60 lat w woj. opolskim w latach 2015-2016

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W 2016 r. wśród objętych opieką Caritas było 12 503 seniorów (osób w wieku pow. 60 lat), tj. 77% wszystkich pacjentów. Średnio na 1000 mieszkańców woj. opolskiego w tym wieku, 67 osób objętych było opieką Stacji Caritas, w tym najwięcej w powiecie oleskim (prawie 170 osób) i powiecie strzeleckim (160), a najmniej w Mieście Opolu (niecałe 4 osoby) i powiecie namysłowskim (prawie 6). Pacjenci tych powiatów korzystają z opieki Stacji zlokalizowanych w powiecie opolskim.

Tabela 5. Działalność opiekuńczo-pielęgnacyjna Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.

Lp.	Powiat	Liczba objętych pomocą w formie usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych ogółem	w tym				Wskaźnik opieki domowej na 1000 osób w wieku 60 lat i więcej
			Opieka stacjonarna NFZ	Opieka w miejscu zamieszkania		Udział opieki w miejscu zamieszkania finansowanej przez NFZ w %	
		1 (2+3+4)	2	3	4	5 (3/1)	6
1	BRZEG	775	0	531	244	69	36,1
2	GLUBCZYCE	882	0	544	338	62	75,1
3	KĘDZIERZYN-KOŹLE	1 394	0	801	593	57	57,9
4	KLUCZBORK	431	0	176	255	41	27,7
5	KRAPKOWICE	1 710	0	785	925	46	114,9
6	NAMYSŁÓW	62	0	1	61	2	6,4
7	NYSA	1 153	0	473	680	41	33,1
8	OLESNO	2 633	0	1 411	1 222	54	169,6
9	OPOLE MIASTO	118	0	118	0	100	3,6
10	OPOLSKI ZIEMSKI	3 633	141	1 198	2 294	37	122,7
11	PRUDNICKI	644	0	398	246	62	47,0
12	STRZELECKI	2 734	0	1 128	1 606	41	159,7
RAZEM WOJEWÓDZTWO		16 169	141	7 564	8 464	48	67,1

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

Z informacji Caritas Diecezji Opolskiej wynika, że w 2016 r. liczba pacjentów wzrosła średnio o 18,2%, w tym w większym stopniu wzrosła liczba pacjentów finansowanych przez gminy (o 23,4%).

Spośród 5 rejonów opiekuńczych Caritas największy wzrost liczby pacjentów odnotowano w rejonie kędzierzyńsko-kozielskim (o 54%) i kluczborskim (o 57%).

Tabela 6. Pacjenci korzystający z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych Caritas Diecezji Opolskiej w latach 2015-2016 (usługi finansowane przez NFZ i samorząd gminny wg rejonów opiekuńczych Caritas)

Lp.	Rejon opiekuńczy	Liczba stacji opieki	Liczba pacjentów				w tym					
							Pacjenci finansowani przez NFZ			Pacjenci finansowani przez gminy		
			2016 r.	2015 r.	2016 r.	Wzrost / spadek w 2016 r. (2015=100%)	2015 r.	2016 r.	Wzrost / spadek w 2016 r. (2015=100%)	2015 r.	2016 r.	Wzrost / spadek w 2016 r. (2015=100%)
1	Kędzierzyn-Koźle	4	1 430	2 195	153,5	611	919	150,4	819	1 276	155,8	
2	Kluczbork	9	2 899	4 537	156,5	1 528	2 270	148,6	1 371	2 267	165,4	
3	Nysa	9	1 601	1 606	100,3	803	870	108,3	798	736	92,2	
4	Opole	23	6 305	6 496	103,0	2 900	2 788	96,1	3 405	3 708	108,9	
5	Mieszkańcy woj. opolskiego Rejon Racibórz	3	1 443	1 335	92,5	976	858	87,9	467	477	102,1	
Razem		48	13 678	16 169	118,2	6 818	7 705	113,0	6 860	8 464	123,4	

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W układzie powiatowym:

- największy wzrost liczby objętych opieką wystąpił w powiatach: kluczborskim (ponad 2-krotny), oleskim (o 82%) i brzeskim (o 40%);
- spadek liczby pacjentów wystąpił w powiatach namysłowskim (o ponad 50%) i prudnickim (o 26%) oraz głubczyckim (o 6%) i kędzierzyńsko-kozielskim (o 7%).

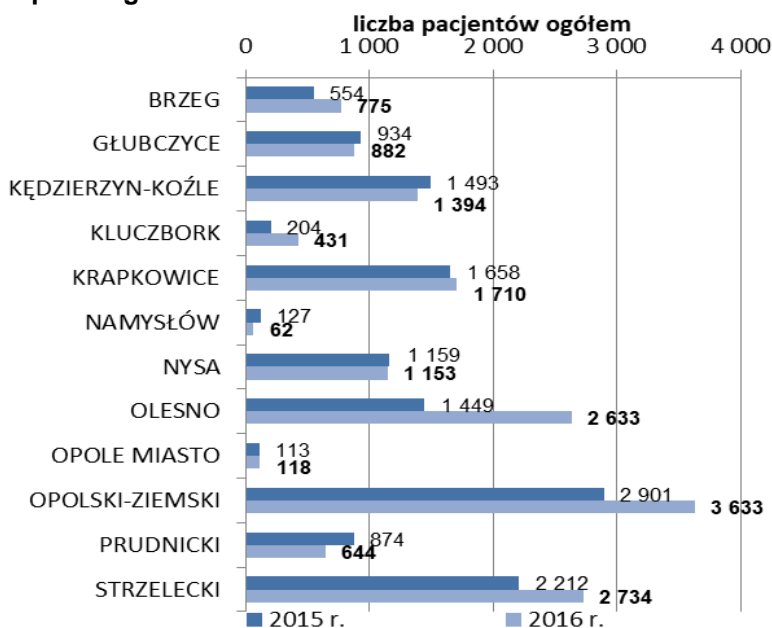
Tabela 7. Pacjenci korzystający z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych Stacji Opieki Caritas w latach 2015-2016 (usługi finansowane przez NFZ i samorząd gminny wg powiatów woj. opolskiego)

Lp.	Powiat	Liczba stacji opieki	Liczba pacjentów				Pacjenci finansowani przez NFZ			Pacjenci finansowani przez gminy		
			2015 r.	2015 r.	2016 r.	Wzrost / spadek w 2016 r. (2015=100%)	2015 r.	2016 r.	Wzrost / spadek w 2016 r. (2015=100%)	2015 r.	2016 r.	Wzrost / spadek w 2016 r. (2015=100%)
1	BRZEG	2	554	775	140	360	531	148	194	244	126	
2	GŁUBCZYCE	3	934	882	94	618	544	88	316	338	107	
3	KĘDZIERZYN-KOŹLE	4	1 493	1 394	93	796	801	101	697	593	85	
4	KLUCZBORK	2	204	431	211	34	176	518	170	255	150	
5	KRAPKOWICE	6	1 658	1 710	103	940	785	84	718	925	129	
6	NAMYSŁÓW	0*	127	62	49	52	1	2	75	61	81	
7	NYSA	6	1 159	1 153	99	491	473	96	668	680	102	
8	OLEŚNO	4	1 449	2 633	182	735	1 411	192	714	1 222	171	
9	OPOLE MIASTO	1	113	118	104	113	118	104	0	0	X	
10	OPOLSKI ZIEMSKI	10	2 901	3 633	125	1 292	1 339	104	1 609	2 294	143	
11	PRUDNICKI	3	874	644	74	491	398	81	383	246	64	
12	STRZELECKI	7	2 212	2 734	124	896	1 128	126	1 316	1 606	122	
RAZEM WOJEWÓDZTWO		48	13 678	16 169	118	6 818	7 705	113	6 860	8 464	123	

*Mieszkańcy gminy Pokój (powiat namysłowski) objęci są opieką Stacji w Zagwizdzu (gmina Murów, powiat kuczborski)

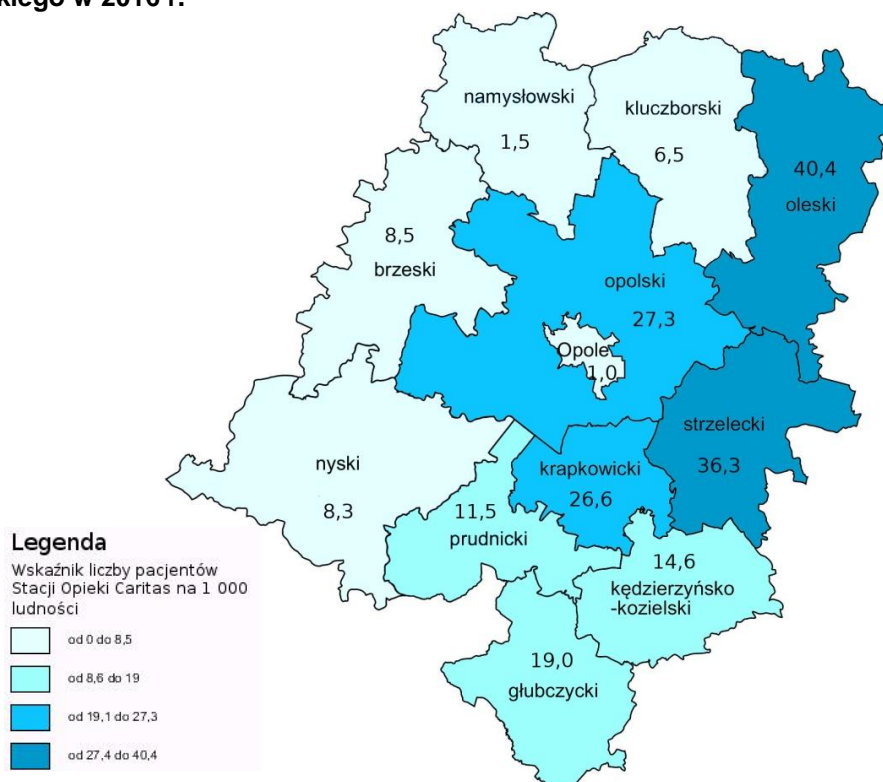
Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

Wykres 7. Pacjenci korzystający z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych Stacji Opieki Caritas w powiatach woj. opolskiego w latach 2015-2016

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

Mapa 4. Wskaźnik liczby pacjentów Stacji Opieki Caritas na 1000 ludności w powiatach woj. opolskiego w 2016 r.¹⁵

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.) oraz danych BDL GUS – Ludność 2016 r.

¹⁵ Mniejsza liczba pacjentów Stacji Opieki Caritas w stosunku do liczby ludności w powiatach na zachodzie i północy woj. opolskiego to wyniki m. in. obszaru działania Caritas Diecezji Opolskiej, która obejmuje większość województwa opolskiego, jednak bez części terenów powiatów: brzeskiego, namysłowskiego, kluczborskiego i oleskiego (natomiast w Mieście Opolu usługi opiekuńcze świadczą m. in. PCK, PKPS; mieszkańcy Opola korzystają także z usług Stacji Opieki Caritas zlokalizowanych w powiecie opolskim).

Średni wskaźnik osób objętych wsparciem Stacji Opieki Caritas w woj. opolskim (na 1000 ludności w 2016 r.) wyniósł ponad 16 osób. Najwyższe wskaźniki odnotowano w powiatach: oleskim (ponad 40 osób), strzeleckim (36) oraz opolskim i krapkowickim (po ok. 27 osób), a najniższe w powiecie namysłowskim i Opolu Mieście, przy czym mieszkańcy Opola objęci są wsparciem Stacji Caritas zlokalizowanych w powiecie opolskim.

2.1.2 Gabinety Rehabilitacyjne

W celu poprawy dostępności usług rehabilitacyjnych dla osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych, Caritas Diecezji Opolskiej w 1994 r. rozpoczęła program rozwoju i upowszechnienia tych usług poprzez uruchomienie Gabinetów Rehabilitacyjnych¹⁶. Sieć tych placówek – podobnie jak Stacji opieki, usytuowana została jak najbliżej miejsca zamieszkania osób starszych i niepełnosprawnych, wymagających rehabilitacji, zwłaszcza na terenach wiejskich. W 1999 r. z Gabinetów skorzystało ponad 7 tys. mieszkańców woj. opolskiego, a w 2016 r. ich liczba wzrosła prawie 4-krotnie (do prawie 28 tys.).

W 2016 r. w woj. opolskim działały 33 Gabinety Rehabilitacyjne obejmujące usługami prawie 28 tys. mieszkańców województwa, w tym 7 124 pacjentów korzystało z usług finansowanych przez NFZ, a 20 161 osób objęto pomocą sfinansowaną przez samorządy gminne.

Tabela 8. Gabinety Rehabilitacyjne Caritas Diecezji Opolskiej oraz ich pacjenci w woj. opolskim w 2016 r.

Lp.	Rejon opiekuńczy	Gabinety rehabilitacyjne	Pacjenci - ogółem	w tym pacjenci finansowani przez:	
				NFZ	gminy
1	Kędzierzyn-Koźle	4	3 756	869	2 887
2	Kluczbork	7	6 512	1 612	4 900
3	Nysa	4	1 282	840	442
4	Opole	14	12 095	3 175	8 920
5	Mieszkańcy woj. opolskiego Rejon Racibórz	4	3 640	628	3 012
	Razem	33	27 285	7 124	20 161

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W układzie powiatów woj. opolskiego:

- najwięcej osób objętych wsparciem Gabinetów miały powiaty: opolski ziemski – ponad 8 tys., strzelecki i kędzierzyńsko-kozielski – odpowiednio - 4,2 tys. i 4,1 tys. osób,
- najmniej pacjentów było w powiatach: namysłowskim (20 osób) i nyskim (677), a mieszkańcy powiatu brzeskiego i Miasta Opola korzystają ze wsparcia Gabinetów Rehabilitacyjnych Caritas zlokalizowanych w powiecie opolskim.

Tabela 9. Pacjenci Gabinetów Rehabilitacyjnych Caritas w powiatach woj. opolskiego w 2016 r.

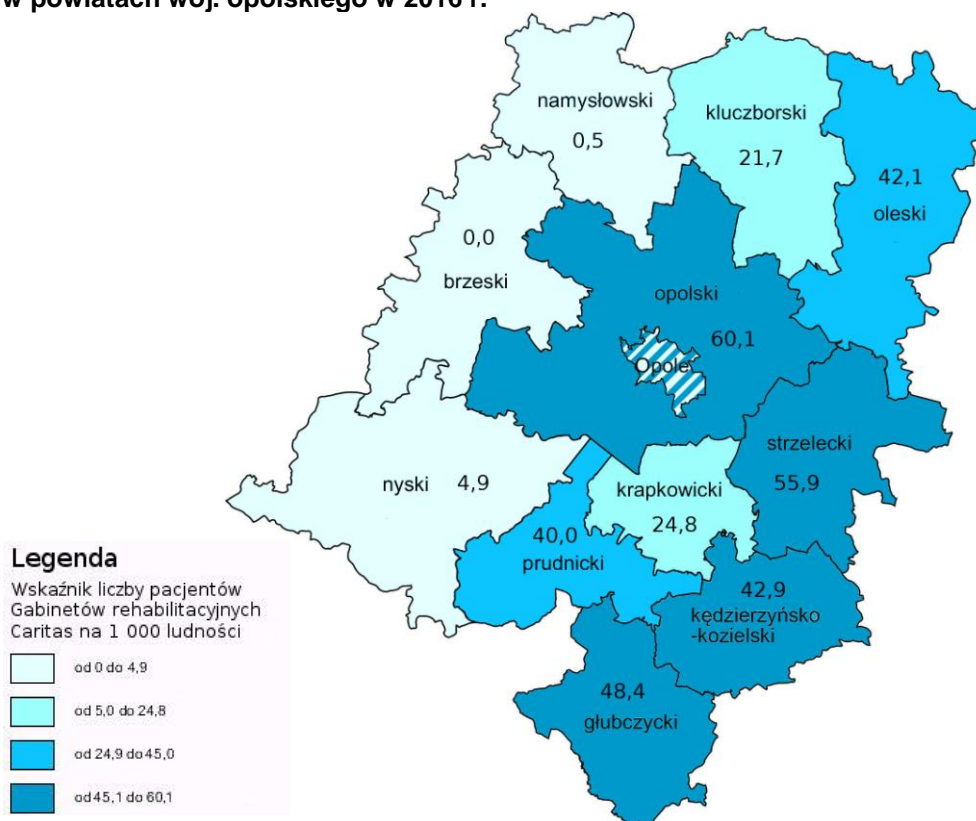
Lp.	Powiaty	Gabinety rehabilitacyjne	Pacjenci - ogółem	w tym pacjenci finansowani przez		Wskaźnik liczby pacjentów na 1000 ludności
				NFZ	gminy	
1	BRZEG*	0	0	0	0	0,0
2	GŁUBCZYCE	3	2 247	397	1 850	48,4
3	KĘDZIERZYN-KOŹLE	4	4 111	737	3 374	42,9
4	KLUCZBORK	1	1 445	241	1 204	21,7
5	KRAPKOWICE	2	1 596	494	1 102	24,8
6	NAMYSŁÓW*	0	20	5	15	0,5
7	NYSA	3	677	384	293	4,9
8	OLEŚNO	3	2 738	754	1 984	42,1
9	OPOLE MIASTO*	0	0	0	0	0,0
10	OPOLSKI ZIEMSKI	9	8 005	1 757	6 248	60,1
11	PRUDNICKI	2	2 238	798	1 440	40,0
12	STRZELECKI	6	4 208	1 557	2 651	55,9
RAZEM WOJEWÓDZTWO		33	27 285	7 124	20 161	27,5

* Mieszkańcy powiatów: brzeskiego namysłowskiego i Opola Miasta, korzystają z Gabinetów Rehabilitacyjnych Caritas zlokalizowanych w sąsiednich powiatach.

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W 2016 r. - w odniesieniu do liczby mieszkańców, najwyższy wskaźnik dostępności usług rehabilitacyjnych wystąpił w powiatach: opolskim ziemskim (60 osób na 1000 mieszkańców powiatu), strzeleckim (prawie 56 osób) i głubczyckim (48 osób).

Mapa 5. Wskaźnik liczby pacjentów Gabinetów Rehabilitacyjnych Caritas na 1000 ludności w powiatach woj. opolskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji Caritas Diecezji Opolskiej przekazanej do ROPS w Opolu za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.) oraz danych BDL GUS – Ludność 2016 r.

¹⁶ Gabinety Rehabilitacyjne Caritas Diecezji Opolskiej, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/formydzial/gabinety-rehabilitacyjne> (12.09.2017 r.).

2.1.3 Centrum Rehabilitacji dla Dzieci im. Ks. Bpa. Józefa Nathana w Opolu

Centrum powstało w 1996 r. jako specjalistyczny ośrodek dla dzieci z porażeniem mózgowym, którego celem jest *zapewnienie dzieciom szybkiej diagnozy i rehabilitacji oraz pedagogicznej opieki, najbliższej miejsca zamieszkania*.¹⁷

Obecnie większość usług medycznych Centrum finansowana jest z kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia (Oddział Opolski) i świadczona jest nieodpłatnie. W Centrum funkcjonują:

- poradnia rehabilitacyjna,
- poradnia logopedyczna z terapią pedagogiczną,
- poradnia psychologiczna,
- fizjoterapia ambulatoryjna,
- oddział dzienny – rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego (do 3 lat).

Centrum realizuje również program finansowany przez PFRON pn. *Kompleksowa rehabilitacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej*, którego celem jest zwiększenie samodzielności osób niepełnosprawnych.¹⁸

Tabela 10. Formy pomocy oraz liczba pacjentów Centrum Rehabilitacji dla Dzieci w Opolu

Lp.	Wyszczególnienie	Pacjenci Centrum Rehabilitacji dla Dzieci im. Ks. Bpa J. Nathana w Opolu		
		Liczba pacjentów - ogółem	Liczba dzieci i młodzieży do 18 r. życia	Liczba osób pow. 18 lat
1	Rehabilitacja ambulatoryjna	1 516	1 325	191
2	Oddział dzienny	1 012	1 012	0
3	Poradnia rehabilitacyjne	1 134	1 111	23
4	Razem	3 662	3 448	214

Źródło: Informacja przekazana do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W porównaniu do pierwszych lat funkcjonowania Centrum (w 2004 r. rehabilitacją objęto 480 dzieci), w 2016 r. liczba pacjentów do 18 roku życia wzrosła do prawie 3,5 tys., tj. ponad 7-krotnie.¹⁹

2.1.4 Kuchnie Caritas oraz pomoc bezdomnym

Caritas, na terenie Diecezji Opolskiej, prowadzi 3 kuchnie (w Kluczborku, Nysie i Raciborzu), które codziennie udzielają pomocy w formie dwudaniowych posiłków dla ok.

¹⁷ Ks. Arnold Drechsler, *Odpowiedzialni za miłość. Opolska Caritas w latach 1945-2005*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2007 s. 141.

¹⁸ <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/centrum-rehabilitacji-dla-dzieci/wiadomosci-ogolne> (Informacje ogólne o Centrum Rehabilitacji dla Dzieci w Opolu).

¹⁹ Działalność rehabilitacyjną Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi także na zasadach komercyjnych w Instytucie Dydaktyczno-Naukowym im. Vincenza Priessnitza Ośrodka Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy „Skowronek” w Głucholazach.

300 osób. Obiady dowożone są do domów osób starszych, niepełnosprawnych i samotnych, a ok. 150 obiadów wydawanych jest na miejscu, głównie dla osób bezdomnych.²⁰

Ponadto – w Opolu przy ul. Mickiewicza 5, działa *Misja Garażowa dla osób bezdomnych*, która oprócz posiłków świadczy potrzebującym pomoc odzieżową i medyczną.

Od listopada 2016 r. funkcjonuje także pierwsza w Opolu (przy ul. Szpitalnej 3a), *Łaźnia dla bezdomnych*, z której skorzystało już ponad 500 osób.²¹

2.2 Zespoły Parafialne Caritas

Zespoły Parafialne to podstawowe jednostki organizacyjne Caritas Diecezji Opolskiej. Do ich zadań należy:

- *animowanie wspólnoty parafialnej do praktykowania dzieł miłosierdzia;*
- *rozpoznawanie materialnych i duchowych potrzeb wiernych;*
- *świadczenie konkretnej pomocy potrzebującym.*²²

Wśród różnych form pomocy i wsparcia, świadczonych przez Zespoły Parafialne Caritas są m. in.:

- paczki żywnościowe,
- zapomogi finansowe, w tym dofinansowanie kosztów leków i leczenia,
- dożywianie dzieci i młodzieży oraz organizacja dla nich wypoczynku wakacyjnego,
- prowadzenie klubów seniora oraz świetlic dla dzieci i młodzieży,
- pomoc dla bezdomnych, ofiar klęsk żywiołowych, więźniów,
- odwiedziny chorych w szpitalach i domach.²³

W 2015 r. w woj. opolskim funkcjonowały 322 Parafialne Zespoły Caritas, które udzieliły wsparcia ok. 3 tys. mieszkańców. W Zespołach pracowało 2 755 wolontariuszy.²⁴

W latach 2005-2015 liczba parafialnych Zespołów wzrosła z 239 do 322 (o 35%), a liczba wolontariuszy z 1 932 do 2 755, tj. o 43%.

Inicjatywy Parafialnych Zespołów Caritas obejmują m.in.:

- prowadzenie zbiórek żywności - w 2017 r. 500 wolontariuszy uczestniczyło w cyklicznej akcji zbiórki, w której udało się zebrać ponad 6 ton żywności. Artykuły spożywcze trafiły do rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, osób starszych, niepełnosprawnych, samotnych. Zbiórka przeprowadzona została na terenie sieci handlowych (Biedronka, Carrefour, Tesco, Lewiatan, Kaufland, Polomarket i innych)²⁵;
- realizację projektów dedykowanych dzieciom i młodzieży z wykorzystaniem środków Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom – w 2017 r. beneficjentami projektów będą 34 Parafialne Zespoły Caritas, które zrealizują projekty dla ok. 1 500 dzieci. Łączny koszt projektów obejmuje 139 tys. zł²⁶;

²⁰ *Kuchnie Caritas Diecezji Opolskiej*, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/kuchnie-caritas> (13.09.2017 r.).

²¹ *Bezdomność w czystej postaci.. Poł tysiąca wykąpanych*, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/archiwum/rok-2017/848-bezdomnosc-w-czystej-postaci-pol-tysiaca-wykapanych> (20.09.2017 r.).

²² Ks. Arnold Drechsler, *Działalność Caritas Diecezji Opolskiej po 1989 r.*, Opole, 2014 r., s. 6.

²³ Tamże, s. 8

²⁴ *Duszpasterze dekanalni, Parafialne Zespoły Caritas*, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/struktura-2/duszpasterze-dekanalni-parafialne-zespoły-caritas> (20.09.2017 r.).

²⁵ *Rozliczenie Zbiórki Żywności*, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/archiwum/rok-2017/864-rozliczenie-zbiorki-zywnosci>

²⁶ *Pieniądże z Wigilijnego Dzieła rozdane na projekty pomocy dzieciom*, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/archiwum/rok-2017/872-pieniadze-z-wigilijnego-dziela-rozdane-na-projekty-pomocy-dzieciom> (20.09.2017 r.).

→ prowadzenie na terenie woj. opolskiego: 7 świetlic wychowawczych dla ok. 260 dzieci oraz 3 klubów seniora (2 w Kluczborku i 1 w Oleśnie).²⁷

Tabela 11. Świetlice socjalno-wychowawcze Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.

Lp.	Gmina	Świetlice dla dzieci i młodzieży Caritas Diecezji Opolskiej	
		liczba świetlic	liczba miejsc
1	Kluczbork	2	60
2	Nysa	1	50
3	Zawadzkie	1	50
4	Prudnik	1	40
5	Zdzieszowice	1	30
6	Strzelce Opolskie	1	30
	Razem	7	260

Źródło: Parafialne placówki charytatywne Caritas Diecezji Opolskiej, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/struktura/duszpasterze-dekanalni-parafialne-zespoly-caritas> (14.09.2017 r.)

2.3 Inne formy pomocy i wsparcia

2.3.1 Warsztaty Terapii Zajęciowej

Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi na terenie woj. opolskiego 3 warsztaty terapii zajęciowej (w Kluczborku, Nysie i Starych Siólkowicach w gm. Popielów), które przeznaczone są dla łącznie 90 osób niepełnosprawnych (liczba wszystkich WTZ-ów w woj. opolskim wynosi 15 dla 450 osób niepełnosprawnych).

Celem działalności tych placówek jest rehabilitacja społeczna i zawodowa, pozwalająca osobom z niepełnosprawnościami aktywne uczestniczenie w życiu społecznym i uzyskanie zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

W WTZ w Nysie prowadzone są zajęcia w pracowniach: zabawkarskiej, komputerowej, malarstwa i rękodzieła artystycznego, ceramiki i gospodarstwa domowego, a także zabiegi w gabinetach fizykoterapii i kinezyterapii oraz zajęcia socjoterapii i psychoterapii dla 30 młodych osób niepełnosprawnych.

WTZ w Kluczborku prowadzi rehabilitację społeczną i zawodową dla 30 niepełnosprawnych poprzez prowadzenie zajęć w pracowniach: artystycznej i plastycznej, gospodarstwa domowego, krawieckiej, komputerowej i aktywności zawodowej.

Uczestnikami WTZ w Starych Siólkowicach (gm. Popielów) jest 30 osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi. Terapia prowadzona jest w grupach terapeutycznych oraz indywidualnie (w formie terapii pedagogicznej i rehabilitacji medycznej). WTZ prowadzi także zajęcia obejmujące socjoterapię i pedagogikę zabawy. W WTZ funkcjonują pracownie: ceramiczna, malarska, informatyczna, kulinarna i ogrodnicza. Funkcjonuje także gabinet rehabilitacyjny oraz duża sala do zajęć grupowych i integracyjnych.

Warsztaty terapii zajęciowej finansowane są ze środków PFRON, za pośrednictwem starostów. Zajęcia warsztatowe prowadzone są w ciągu dnia, w związku z tym osoby

²⁷ Parafialne placówki charytatywne Caritas Diecezji Opolskiej, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/struktura/duszpasterze-dekanalni-parafialne-zespoly-caritas> (18.09.2017 r.).

niepełnosprawne dowożone są do warsztatów z różnych części województwa, transportem (busami), stanowiącymi wyposażenie każdego Warsztatu (w 2016 r. WTZ w Starych Siołkowicach otrzymał, w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III” PFRON, nowy samochód do przewożenia 30 osób).²⁸

2.3.2 Środowiskowe Domy Samopomocy

Caritas Diecezji Opolskiej na terenie woj. opolskiego prowadzi jedną placówkę wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi - Środowiskowy Dom Samopomocy w Nysie (drugi ŚDS Caritas Diecezji Opolskiej prowadzi w Raciborzu w woj. śląskim).

ŚDS w Nysie obejmuje wsparciem 55 osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi, w formie zajęć terapeutycznych, aktywizacji społecznej oraz rehabilitacji, której celem jest m.in.: zwiększenie samodzielności osób niepełnosprawnych, rozwój ich aktywności, zainteresowań i indywidualnych uzdolnień, kształtowanie umiejętności społecznych i dążenie do samodzielnego funkcjonowania społecznego i zawodowego.²⁹

W 2016 r. w woj. opolskim działało 12 środowiskowych domów samopomocy na 677 miejsc, których finansowanie ponosi budżet państwa (w niewielkim stopniu także samorząd terytorialny). Dwie z tych jednostek prowadzą organizacje pozarządowe – ŚDS w Nysie (Caritas Diecezji Opolskiej) oraz ŚDS w Opolu (Fundacja Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu).

2.4 Caritas Diecezji Opolskiej jako Organizacja Pożytku Publicznego

Caritas Diecezji Opolskiej jest organizacją pożytku publicznego i w związku z tym uprawniona jest do korzystania ze środków finansowych pochodzących z 1% podatku od osób fizycznych.

W 2016. Caritas Diecezji Opolskiej zebrała prawie 124 tys. zł jako przychód z 1% podatku dochodowego od osób fizycznych. Środki te przeznaczono na zakup sprzętu do pielęgnacji chorych w ich miejscu zamieszkania, uznając, że działalność pielęgnacyjno-opiekuńcza i rehabilitacyjna, prowadzona od 25 lat przez 48 Stacji Opieki Caritas, wymaga pilnego wsparcia finansowego.

Ambulatoryjna i środowiskowa pomoc osobom niesamodzielnym umożliwia chorym pozostanie w domu, w otoczeniu najbliższej rodziny i przy kompleksowym wsparciu udzielanym przez wykwalifikowane pielęgniarki Stacji. Jednym z ważnych elementów tego wsparcia jest przystosowanie mieszkania chorego do indywidualnych potrzeb oraz właściwe wyposażenie w sprzęt do pielęgnacji i rehabilitacji. W tym celu z odpisów 1% w zeznaniu podatkowym zakupiono m. in.: łóżka elektryczne sterowane pilotem, podnośniki łóżkowe i wannowe, materace przeciwoleżynowe, krzesła toaletowe, balkoniki kroczące i jezdne, koncentratory tlenu oraz ssaki inhalatory.³⁰

²⁸ Nowy bus dla WTZ w Starych Siołkowicach, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/archiwum/rok-2017/865-nowy-bus-dla-wtz-w-starych-siolkowicach> (18.09.2017 r.).

²⁹ Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas Diecezji Opolskiej w Nysie, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/50-formy-dziaania/srodowiskowy-dom-samopomocy-w-nysie> (18.09.2017 r.).

³⁰ 1% na sprzęt dla chorych w domu, Caritas Diecezji Opolskiej - OPP, <http://caritas.diecezja.opole.pl/index.php/archiwum/rok-2017/849-1-na-sprzet-dla-chorych-w-domu> (18.09.2017 r.).

2.5 Zakres opieki i wsparcia udzielanego mieszkańcom województwa opolskiego przez Caritas Diecezji Opolskiej

W 2016 r. Caritas Diecezji Opolskiej w ramach prowadzonej działalności charytatywnej objął opieką i wsparciem prawie 50 tys. mieszkańców województwa opolskiego (47 701 osób). Wprawdzie osoby objęte działalnością opiekuńczą, pielęgnacyjną i rehabilitacyjną mogą korzystać z różnych form wsparcia i opieki jednocześnie (mogą się powtarzać w opracowywanych statystykach), jednak przy założeniu, że są to różne grupy świadczeń ich beneficjentów należy traktować rozłącznie.

Tabela 12. Działalność opiekuńczo-pielęgnacyjna i rehabilitacyjna Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.

Lp.	Rodzaj pomocy i wsparcia	Formy pomocy i wsparcia	Liczba pacjentów	Liczba świadczeń
1	Opieka środowiskowa	Stacje Opieki Caritas i opieka długoterminowa	15 327	334 000
2		Hospicja domowe	668	14 028
3		Poradnie paliatywne	33	350
4		Gabinety rehabilitacyjne	27 285	681 321
5		Centrum Rehabilitacji dla Dzieci	3 662	12 231
6		Warsztaty terapii zajęciowej	90	990
7		Środowiskowe domy samopomocy (Nysa)	55	x
8		Świetlice i kluby seniora	440	x
9	Opieka stacjonarna	ZOL i hospicjum stacjonarne	141	1 551
Razem			47 701	1 044 471

Zródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacja przekazanej do ROPS w Opolu z Caritas Diecezji Opolskiej za 2015 r. i 2016 r. (mail z dnia 28.06.2017 r.).

W odniesieniu do liczby mieszkańców woj. opolskiego – na 1000 ludności przypadało w 2016 r. średnio 48 osób objętych działalnością opiekuńczą i pielęgnacyjną oraz rehabilitacyjną Caritas Diecezji Opolskiej.

Wykonano łącznie ponad 1 mln różnych świadczeń, w tym najwięcej w Gabinetach rehabilitacyjnych (ponad 681 tys.) i Stacjach Opieki Caritas (ponad 330 tys.).

Ponadto – Caritas Diecezji Opolskiej realizowała będzie projekt konkursowy w ramach RPO WO na lata 2014-2020, pn. *Pilotażowy program medycznych świadczeń pielęgnacyjnych*. Projekt zakłada przeprowadzenie pilotażowego wdrożenia świadczenia medycznych usług o charakterze opiekuńczym, które realizowane będą przez profesjonalnych opiekunów medycznych.³¹

3. Inne organizacje pozarządowe prowadzące działalność charytatywną i dobroczynną w woj. opolskim - przykłady

W 2015 r. wśród 2 960 organizacji pozarządowych aktywnie działających w województwie opolskim, 810 funkcjonowało w obszarze polityki społecznej, w tym ok. 360 podmiotów prowadziło aktywną działalność charytatywną i dobroczynną (bez lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych), które podzielono wg obszaru działania, tj.:

³¹ Za: *Lista projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020 - stan na 31 sierpnia 2017 r.* - Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO <http://rpo.opolskie.pl/?p=139>.

- 3.1 zdrowia;
- 3.2 pomocy społecznej i humanitarnej;
- 3.3 pomocy na rzecz bezdomnych;
- 3.4 wsparcia III sektora;
- 3.5 działalności kombatanckiej.

Celem przedstawienia najważniejszych danych i informacji o funkcjonowaniu organizacji, zajmujących się działalnością charytatywną i dobroczynną, a także ich osiągnięć, problemów i potrzeb, Obserwatorium Polityki Społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu sporządziło wykaz 62 wiodących organizacji z tego obszaru. Listę tych organizacji opracowano na podstawie następujących kryteriów:

- cele statutowe organizacji są ściśle związane z powadzeniem działalności charytatywnej i dobroczynnej;
- organizacja jest aktywna w pozyskiwaniu środków lub wsparcia swojej działalności (realizacja zadań zleconych, programy rządowe, projekty unijne itp.);
- współpracuje z samorządem terytorialnym (gmina, powiat, samorząd województwa) lub jego jednostkami (wspólna organizacja pikników, koncertów, spotkań tematycznych lub innych inicjatyw, zwracających uwagę na problem, którym zajmuje się organizacja);
- prowadzona przez organizację działalność jest promowana i znana poza obszarem lub miejscem swojego funkcjonowania (część organizacji jest na tyle mała lub chce działać jedynie lokalnie, że rezygnuje z rozwijania współpracy zewnętrznej, co przejawia się np. brakiem odpowiedzi na zapytania instytucji, w tym ROPS w Opolu).

Do wyłonionych organizacji przesłano listownie ankietę, mającą na celu pozyskanie najważniejszych informacji o ich funkcjonowaniu, w tym osiągnięciach, problemach i potrzebach organizacji. Wypełnione ankietę przekazało 30 organizacji (48%) o różnym profilu działalności (obszaru działania), w tym głównych odbiorców (beneficjentów) pomocy. Jednocześnie celem uzupełnienia brakujących informacji ankietowych lub ich rozszerzenia, a także przedstawienia działalności tych organizacji, które obejmują wsparciem inne grupy beneficjentów, wykorzystano dane i informacje zamieszczone na stronach internetowych organizacji, materiały własne ROPS w Opolu (badania i analizy obejmujące III sektor) oraz informacje pozyskiwane telefonicznie.

3.1 Zdrowie

Wśród organizacji pozarządowych województwa opolskiego, zajmujących się działalnością charytatywną i dobroczynną, ważną funkcję pełnią fundacje i stowarzyszenia świadczące usługi z obszaru zdrowia, zwłaszcza kierowane do osób nieuleczalnie chorych.

Spośród nich na szczególną uwagę zasługują organizacje świadczące opiekę paliatywną i hospicyjną dla dzieci i osób dorosłych.

W województwie opolskim funkcjonuje 11 hospicjów oraz innych ośrodków medycyny paliatywnej lub świadczących usługi w tym zakresie, z których 5 prowadzonych jest przez III sektor. Są to:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – prowadzony przez Caritas Diecezji Opolskiej (realizujący świadczenia w Opolu, Dobrodzieniu i Starych Siołkowicach);

2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Hospicjum Św. Arnolda Janssena” w Nysie – prowadzony przez Stowarzyszenie Auxilium "Hospicjum Św. Arnolda Janssena w Nysie";
3. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Hospicjum Domowe Ziemi Kluczborskiej Św. Ojca Pio” w Byczynie – prowadzony przez Stowarzyszenie Hospicjum Domowe Ziemi Kluczborskiej Św. Ojca Pio” w Byczynie;
4. Centrum Opieki Paliatywnej „BETANIA” w Opolu – prowadzony przez Stowarzyszenie Hospicjum Opolskie w Opolu;
5. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Domowe Hospicjum dla Dzieci w Opolu – prowadzony przez Fundację Domowe Hospicjum dla Dzieci w Opolu.

Ośrodki prowadzą miejsca stacjonarne (ok. 50 miejsc, z których korzysta ok. 500 osób), hospicja domowe obejmują opieką ok. 1000 osób, oraz poradnie paliatywne świadczą usługi dla ok. 200 osób przewlekle i nieuleczalnie chorych.

Trzy z tych organizacji udzielają kompleksowej pomocy medycznej, opiekuńczej i psychologicznej, oferując wszystkie możliwe formy wsparcia: miejsca stacjonarne, opiekę domową oraz poradnictwo paliatywne i opiekę nad osieroconymi oraz wypożyczalnię sprzętu ułatwiającego pielęgnację chorego w domu. Są to:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – prowadzony przez Caritas Diecezji Opolskiej (realizujący świadczenia w Opolu, Dobrodzieniu i Starych Siołkowicach);
- Stowarzyszenie Hospicjum Opolskie w Opolu (Centrum Opieki paliatywnej „BETANIA” w Opolu);
- Stowarzyszenie Auxilium „Hospicjum Św. Arnolda Janssena” w Nysie.

Natomiast przykładem organizacji świadczącej opiekę paliatywną dzieciom i młodzieży oraz wsparcie dla matek w ciąży z zaburzeniami rozwojowymi płodu, jest Fundacja Domowe Hospicjum dla Dzieci w Opolu.

STOWARZYSZENIE HOSPICJUM OPOLSKIE W OPOLU (rok powstania 2000).

Stowarzyszenie zajmuje się świadczeniem opieki paliatywnej dorosłym, wsparciem ich rodzin oraz rozwijaniem modelu domowej opieki paliatywnej dla dorosłych.

W ramach stowarzyszenia funkcjonują: Centrum Opieki Paliatywnej "Betania" (Hospicjum stacjonarne), Zespół Domowej Opieki Paliatywnej (Hospicjum Domowe) oraz Poradnia Medycyny Paliatywnej. Pacjentom stowarzyszenia całodobową opiekę stacjonarną i dojazdową w domu zapewniają lekarze i pielęgniarki – specjaliści w opiece hospicyjnej i medycynie paliatywnej oraz wolontariusze (ich liczba w 2016 r. wyniosła 32).

W 2016 r. liczba osób objętych wsparciem wyniosła 307, z tego:

- 71 w Hospicjum stacjonarnym;
- 105 w Hospicjum Domowym;
- 131 w Poradni Medycyny Paliatywnej.

Źródłem finansowania działalności są przede wszystkim: kontrakt z NFZ na leczenie pacjentów w Centrum Opieki Paliatywnej „Betania” (opieka jest bezpłatna dla pacjenta), odpis 1% w zeznaniu podatkowym na rzecz stowarzyszenia, darowizny od osób fizycznych i prawnych oraz zbiórki publiczne.

Stowarzyszenie propaguje idee hospicyjno-paliatywne poprzez uczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach edukacyjnych i informacyjnych oraz organizowanie przedsięwzięć lokalnych. W 2016 r. uczestniczyło w krajowych kampaniach „Poła nadziei” (przypominanie o ludziach cierpiących oraz pozyskiwanie środków na utrzymanie hospicjów

poprzez wręczanie ofiarodawcom żonkilowych broszek), i „Hospicjum to też życie” (przedstawianie różnych aspektów opieki paliatywnej, w tym prowadzenie zbiorów pieniężnych na działalność związaną z opieką hospicyjną poprzez organizowanie koncertów, prelekcji i spotkań tematycznych), a także kontynuowało organizację corocznych imprez własnych, w tym Balu Charytatywnego i Gali Przyjaciół Betanii.

Za jedno z najważniejszych osiągnięć stowarzyszenie uważa zbudowanie pozytywnego wizerunku „opiekuńczych aniołów” i standardów pracy w prowadzonych instytucjach wsparcia (hospicja: stacjonarne, domowe i w poradni medycyny paliatywnej), stworzenie stałego Zespołu Wolontariackiego, wspomagającego pracę personelu medycznego, oraz wypracowanie marki „Betanii” jako wzorcowej placówki świadczącej usługi medycyny paliatywnej na lokalnym rynku.

Najważniejszymi problemami stowarzyszenia są braki kadrowe, tj. mała liczba pielęgniarek i opiekunów medycznych, oraz brak trwałego wsparcia według bieżących potrzeb (materialnych i finansowych). Mając na uwadze poprawę funkcjonowania Stowarzyszenia, należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia wartości kontraktu z NFZ na realizację usług paliatywnych.

STOWARZYSZENIE AUXILIUM "HOSPICJUM ŚW. ARNOLDA JANSSENA W NYSIE" (1994 r.)

Celem stowarzyszenia jest świadczenie opieki hospicyjnej w ramach własnych instytucji medycznych, promocja idei opieki paliatywnej i wolontariatu oraz wsparcie rodzin pacjentów hospicyjnych.

Stowarzyszenie pomoc dla pacjentów i ich rodzin (głównie w powiecie nyskim) realizuje w ramach: Hospicjum stacjonarnego, Hospicjum domowego i Poradni Opieki Paliatywnej. W 2016 r. liczba osób objętych wsparciem wyniosła 334.

Zespół pracowników w hospicjum stacjonarnym stanowią: 3 lekarzy, 12 pielęgniarek, rehabilitant, psycholog i ksiądz. Dodatkowo działalność hospicyjną stowarzyszenia wspierają wolontariusze (3 stałych i 300 akcyjnych w 2016 r.).

Środki finansowe na prowadzoną działalność, w tym inwestycyjną, pochodzą głównie z kontraktu z NFZ (Hospicjum stacjonarne), odpisu 1% z PIT, darowizn od osób fizycznych i prawnych, zbiorów publicznych, aukcji i koncertów charytatywnych oraz wsparcia lokalnych przedsiębiorców, a także dotacji instytucji samorządu terytorialnego.

Stowarzyszenie aktywnie uczestniczy w realizacji programów zdrowotnych na terenie Gminy Nysa (Działania wspierająco-pielęgnacyjne dla osób objętych opieką paliatywną w Nysie), organizuje liczne inicjatywy wspierające działalność hospicyjną (koncerty charytatywne, koncerty kolęd, aukcje dzieł artystów, zbiórki pieniędzy) oraz rozwija sieć współpracy i wolontariatu obejmującą lokalne szkoły podstawowe i gimnazjalne, parafie i osoby prywatne.

Najważniejszymi problemami i potrzebami stowarzyszenia są braki kadrowe (niewystarczająca liczba wyspecjalizowanych lekarzy i pielęgniarek) i finansowe (konieczność intensywnego pozyskiwania ok. 30% brakujących środków na bieżącą działalność). Natomiast z uwagi na tendencje demograficzne (starzenie się społeczeństwa) ważne jest zwiększenie środków na działalność związaną z opieką paliatywną, w tym domową.

FUNDACJA DOMOWE HOSPICJUM DLA DZIECI W OPOLU (2005 r.).

Fundacja zajmuje się świadczeniem opieki paliatywnej dzieciom, młodzieży i młodym dorosłym w miejscu ich zamieszkania, wsparciem w żałobie ich rodzin oraz rozwijaniem modelu domowej opieki paliatywnej w kraju i za granicą.

Wspiera także rodziny chorych pacjentów, udzielając im pomocy socjalnej, obejmującej zarówno interwencję w sytuacjach kryzysowych po mobilizację lokalnej społeczności i pomoc specjalistów (np. pracownika socjalnego w załatwianiu spraw urzędowych).

Hospicjum organizuje opiekę mieszkańcom z terenu Opola i w promieniu do 100 km od miasta. Zapewnia swoim pacjentom pomoc: medyczną, psychologiczną, socjalną i duchową, świadczoną całodobowo przez 7 dni w tygodniu przez zespół hospicyjny. W jego skład wchodzi 16 pracowników fundacji, tj. 4 lekarzy (1 anestezjolog, 2 pediatrów, 1 neurolog), 5 pielęgniarek, 1 pracownik socjalny, 1 psycholog oraz 5 fizjoterapeutów, a także dodatkowo kapelan i wolontariusze (w 2016 r. ich liczba wyniosła 20).

W 2016 r. fundacja objęła bezpłatnym wsparciem 32 rodziny.

Źródłem finansowania prowadzonych działań są przede wszystkim: darowizny osób fizycznych i prawnych, odpis 1% w zeznaniu podatkowym na rzecz fundacji oraz kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia na leczenie pacjentów hospicjum.

Jednym z najważniejszych osiągnięć fundacji – oprócz zorganizowania domowej opieki paliatywnej, obejmującej obszar do 100 km od Opola - jest utworzenie w 2014 r. Hospicjum Perinatalnego. Jego zadaniem jest udzieleniem pomocy i wsparcia rodzinom z rozpoznaną wadą letalną płodu, powodującą ciężkie zaburzenie rozwojowe prowadzące do samoistnego poronienia, zgonu wewnątrzmacicznego, przedwczesnego porodu, przedwczesnej śmierci żywo urodzonego dziecka, bez względu na zastosowane leczenie, oraz zaburzenia rozwojowe zakwalifikowane do przerwania ciąży zgodnie z obowiązującymi ustawami. Hospicjum Perinatalne oferuje opiekę interdyscyplinarną i towarzyszenie rodzinom w takich sytuacjach zapewniając kontakt ze specjalistami z zakresu genetyki, ginekologii i położnictwa, neonatologii, pediatrii i medycyny paliatywnej oraz z pielęgniarkami i położnymi, a także udzielając wsparcia psychologicznego i duchowego oraz porady pracownika socjalnego.

Za jeden z najważniejszych problemów i potrzeb fundacja wskazuje niedoszacowanie i niskie finansowanie pediatrycznej opieki paliatywnej w ramach kontraktu z NFZ.. W związku z tym należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia i urealnienia tego kontraktu.

Innymi organizacjami pozarządowymi z obszaru ochrony zdrowia, świadczącymi usługi osobom chorym w woj. opolskim, są stowarzyszenia celowe, ukierunkowane na pomoc i wsparcie konkretnym, wskazanym w statucie, grupom osób z chorobami przewlekłymi lub nieuleczalnymi (nowotwory, choroby metaboliczne, zaburzenia genetyczne i rozwojowe). Są to m. in.:

TRISO – OPOLSKIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU DZIECI Z TRISOMIĄ 21 (1999 r.).

Stowarzyszenie świadczy wszechstronną pomoc osobom chorym z Trisomią 21 (dzieci i młodzież z Zespołem Downa) oraz ich rodzinom, obejmującą: leczenie, rehabilitację, edukację, pomoc w zatrudnieniu, udział w kulturze, rekreacji i integracji ze środowiskiem oraz zabezpieczenie potrzeb socjalnych.

Terenem działalności Stowarzyszenia jest woj. opolskie, choć z pomocy mogą korzystać także dzieci spoza województwa. W 2016 r. wsparciem objęło ono 164 osoby.

Stowarzyszenie zatrudnia jedynie osoby na umowę zlecenie (24 w 2016 r.) oraz korzysta z pomocy wolontariuszy (20-30 osób). W 2016 r. zrealizowało kilka projektów we współpracy lub wsparciem finansowanym instytucji publicznych (PFRON, ROPS w Opolu, Urząd Miasta Opola, Politechnika Opolska, Uniwersytet Opolskim) lub innych organizacji (Lions Clubs w Opolu, Fundacja dr Clown). Były to m. in.: *Krok do samodzielności poprzez aktywną i kompleksową rehabilitację osób niepełnosprawnych z Trisomią 21* (kompleksowa rehabilitacja ruchowa i pedagogiczna dzieci z Trisomią 21 i ich rodziców), *Potrafię sam – zajęcia terapeutyczne rozwijające samodzielne funkcjonowanie oraz sprawne komunikowanie się osób niepełnosprawnych z Trisomią 21* (zajęcia indywidualne i grupowe, poprawiające komunikację, spotkania integracyjne) oraz VI Happening Stowarzyszenia TRISO w Opolu z okazji XI Światowego Dnia Zespołu Downa (przełamywanie stereotypów o osobach chorych z Trisomią 21).

Działania organizacji finansowane są z darowizn osób fizycznych i prawnych, odpisu 1% w zeznaniu podatkowym, składek członkowskich oraz odpłatnej działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie. Znacznym wkładem są też programy i projekty realizowane na zlecenie innych instytucji lub we współpracy z innymi podmiotami.

Najważniejszymi problemami w funkcjonowaniu Stowarzyszenia są: brak środków finansowych na prowadzenie biura i zatrudnienie pracowników, celem m.in. pozyskiwania środków zew. w ramach ogłaszanych konkursów, brak specjalistycznej kadry terapeutycznej (np. pracujących Metodą Krakowską - terapeuci są spoza woj. opolskiego) oraz coraz mniejsze zaangażowanie członków stowarzyszenia w prace społeczne. Problemem są także nikłe możliwości pozyskiwania środków finansowych na wyjazdy rehabilitacyjne i turnusy dzieci z wolontariuszami oraz małe zainteresowanie mediów i władz samorządowych działalnością Stowarzyszenia (zamierzeniem organizacji jest utworzenie Centrum Aktywności i Rehabilitacji Osób z zespołem Downa w Opolu).

W związku z tym należy promować inicjatywy i upowszechniać informacje o działaniach Stowarzyszenia, oraz inicjować i rozwijać współpracę z samorządem terytorialnym.

Samorząd Województwa Opolskiego wspiera organizację przyznając dotacje:

- w 2016 r. w wysokości 63 560 zł, na realizację zadania „*Potrafię sam*” – *zajęcia terapeutyczne rozwijające samodzielne funkcjonowanie oraz sprawne komunikowanie się osób niepełnosprawnych z Trisomią 21.*;
- w 2015 r. w wysokości 56 600 zł, na realizację zadania „*Mówię, co czuję*” – *terapia rozwijająca mowę i sprawne komunikowanie się osób z Trisomią 21.*

POLSKIE STOWARZYSZENIE DIABETYKÓW. ODDZIAŁ WOJEWÓDZKI W OPOLU (2010 r.)

Stowarzyszenie działa na rzecz poprawy sytuacji życiowej (prawnej, ekonomicznej i zdrowotnej) osób chorych na cukrzycę i ich rodzin oraz promocji zdrowia i rozwoju edukacji diabetologicznej.

W 2016 r. Stowarzyszenie, w ramach prowadzonej edukacji diabetologicznej i działań rekreacyjnych, objęło wsparciem 1 349 osób. Byli to głównie uczestnicy cyklicznych szkoleń o cukrzycy i sposobów radzenia sobie z tą chorobą, członkowie Stowarzyszenia korzystający z zajęć ruchowych prowadzonych na basenie oraz uczestnicy imprez plenerowych, podczas których prowadzone są m.in. badania poziomu cukru w krwi i udostępniane materiały edukacyjne.

Stowarzyszenie funkcjonuje w oparciu o działalność społeczną 30 osób (brak zatrudnionych pracowników), a najważniejszymi instytucjami i podmiotami współpracującymi

z organizacją są: samorząd terytorialny (przede wszystkim gminy: Opole, Brzeg, Strzelce Op. i Nysa, starostwa powiatowe), inne organizacje pozarządowe (Wojewódzkie Towarzystwo Walki z Kalectwem w Opolu, Polski Związek, Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Opolu) oraz ośrodki wsparcia i aktywizacji dla osób starszych (domy dziennego pobytu, uniwersytety III wieku).

Źródłem finansowania działalności Stowarzyszenia są składki członkowskie i darowizny, pozwalające na popularyzowanie wiedzy i informacji o cukrzycy (w tym prowadzenie kampanii społecznych, zwłaszcza w mediach lokalnych), a także propagowanie aktywności ruchowej wśród seniorów.

Najważniejszymi problemami organizacji są: brak własnego lokalu i środków finansowanych na zatrudnienie osób, ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów, zabiegów rehabilitacyjnych i sprzętu medycznego oraz brak ośrodka, który kompleksowo zajmowałby się leczeniem chorych na cukrzycę.

Z uwagi na specyfikę działania organizacji oraz występujące tendencje demograficzne (wzrost liczby osób starszych, skutkujący wzrostem zachorowalności na cukrzycę), należy czynić starania w zakresie wsparcia finansowego działań Stowarzyszenia oraz innych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony zdrowia mieszkańców.

STOWARZYSZENIE NA RZECZ AUTYZMU ‘UCZMY SIĘ ŻYĆ RAZEM’ W OPOLU (2003 r.)

Stowarzyszenie powstało w miejsce pozarządowego, Krajowego Towarzystwa Autyzmu - Oddział Opolski. Zajmuje się działaniami na rzecz osób z autyzmem i ich rodzin. Prowadzi działalność z zakresu edukacji (utworzyło Zespół Niepublicznych Szkół w Kup), pomocy społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

W 2016 r. organizacja zatrudniała 60 osób (głównie w szkole), a liczba objętych wsparciem wyniosła 500 osób. Dodatkowo działania Stowarzyszenia wspierało 10 wolontariuszy.

Stowarzyszenie organizuje warsztaty, w tym wyjazdowe, dla osób (dzieci i dorosłych) z autyzmem oraz ich opiekunów. Jest inicjatorem powstania *Zespołu Niepublicznych Szkół dla uczniów ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, autyzmem w Kup* (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła przysposabiająca do pracy). Stawia sobie za cel organizację kompleksowej pomocy dla osób z autyzmem (diagnoza, terapia, edukacja, praca) oraz wzmocnienie potencjału ich rodziców.

Za najważniejsze problemy i potrzeby wymagające interwencji organizacja wskazuje dużą liczbę potrzebujących, co utrudnia prowadzenie odpowiednich działań terapeutycznych, oraz konieczność wsparcia osób dorosłych z autyzmem w zakresie edukacji ponadpodstawowej, zapewnienia pracy i mieszkania.

W związku z powyższym, mając na uwadze specyficzną działalność organizacji, należy wspierać jej inicjatywy i propagować prowadzone działania, zwłaszcza edukacyjne.

Samorząd Województwa Opolskiego przyznał Stowarzyszeniu dotacje:

- w 2016 r. w wysokości 26 500 zł, na realizację zadania *Warsztaty wyjazdowe terapeutyczne – terapia osób z autyzmem i zaburzeniami psychicznymi oraz wsparcie ich rodzin*;
- w 2015 r. w wysokości 28 200 zł, na realizację zadania *Terapeutyczne warsztaty wyjazdowe dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, z autyzmem i ich rodzin*.

Jedną z wiodących organizacji pozarządowych w woj. opolskim, których obszar działania wykracza poza ochronę zdrowia, obejmując różnorodną działalność leczniczą i rehabilitacyjną kierowaną głównie do osób niepełnosprawnych, jest **FUNDACJA DOM RODZINNEJ REHABILITACJI DZIECI Z PORAŻENIEM MÓZGOWYM W OPOLU** (1991 r.).

Jej celem jest udzielenie specjalistycznej pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom (diagnoza, leczenie i rehabilitacja lecznicza, społeczna i zawodowa), poprzez m. in. podmioty wchodzące w skład Fundacji, tj.:

- Niepubliczny Zespół Opieki Zdrowotnej;
- Ośrodek Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej:
 - Środowiskowy Dom Samopomocy dla dzieci i młodzieży;
 - Warsztaty Terapii Zajęciowej dla młodzieży;
 - Zakład Aktywności Zawodowej;
 - Świetlica terapeutyczna;
- Ośrodek Wczesnej Interwencji – Wielospecjalistyczna Rehabilitacja Dzieci, Młodzieży i Osób Dorosłych (w tym Pogotowie Terapeutyczne);
- Galeria twórczości artystycznej osób niepełnosprawnych „Biały Kruk”.

Fundacja organizuje szkolenia i zajęcia profilaktyczno-terapeutyczne dla osób niepełnosprawnych i ich rodziców, szkolenia dla specjalistów z zakresu nowych metod rehabilitacji, turnusy rehabilitacyjne, spotkania konsultacyjne, promuje działalność na rzecz niepełnosprawnych, współpracując z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi w kraju i za granicą (głównie z Niemiec).

W 2016 r. Fundacja objęła pomocą i wsparciem 1 074 osoby, co wraz z zakresem działania (teren województwa opolskiego) oraz różnymi oferowanymi formami wsparcia (w tym instytucjonalnymi) sytuuje ją wśród największych organizacji pozarządowych, prowadzących aktywną działalność charytatywną i dobroczynną w województwie.

Założycielami Fundacji są Teresa i Kazimierz Jednorogowie, którzy nadal są głównymi inicjatorami wszelkich jej działań.

W 2016 r. Fundacja zatrudniała 167 pracowników, a liczba wolontariuszy wspierających jej działalność wyniosła 50.

W ramach Niepublicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej udzielana jest pomoc w poradniach: neurologicznej (dla dorosłych), zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży do 18 lat oraz logopedyczna (osoby od 1 miesiąca życia, w tym dzieci zagrożone niepełnosprawnością, z MPDz, zespołem Downa, autyzmem, zespołem Aspergera, innymi zespołami genetycznymi, opóźnionym rozwojem mowy). Prowadzona jest także rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego i fizjoterapia ambulatoryjna.

W przypadku Ośrodka Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej funkcjonują: Środowiskowy Dom Samopomocy dla 40 osób, Warsztaty Terapii Zajęciowej dla 30 uczestników, Zakład Aktywności Zawodowej, zatrudniający 60 pracowników niepełnosprawnych w stopniu znacznym lub umiarkowanym oraz Świetlica terapeutyczna dla osób pozostających w domach rodzinnych z bardzo ograniczonymi możliwościami korzystania z życia społecznego.

Ośrodek Wczesnej Interwencji – Wielospecjalistyczna Rehabilitacja Dzieci, Młodzieży i Osób Dorosłych, oferuje: terapię psychologiczną, logopedyczną, pedagogiczną i terapię rodzin, pomoc prawną i socjalną dla rodzin w trudnej sytuacji materialnej (za pośrednictwem pracownika socjalnego), pomoc żywnościową (Bank Żywności) oraz wsparcie w ramach poradni terapeutycznej (dla dzieci pow. 2 lat, posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności).

Natomiast w Galerii twórczości artystycznej osób niepełnosprawnych „Biały Kruk” podopieczni Fundacji tworzą oraz sprzedają swoje prace (obrazy, ceramika, kartki okolicznościowe, rękodzieło artystyczne itp.), co ma służyć promowaniu sztuki osób niepełnosprawnych i ich integracji ze środowiskiem (w Galerii organizowane są także wystawy, koncerty, warsztaty plastyczne itp.).

Źródłem finansowania działalności Fundacji są: dotacje na prowadzenie ŚDS i WTZ z Miasta Opola, dotacje na prowadzenie ZAZ z Samorządu Województwa Opolskiego, dotacje na prowadzenie zadań zleconych przez PFRON, kontrakt z NFZ na realizację usług medycznych w NZOZ, darowizny od osób fizycznych i prawnych, odpis 1% w zeznaniu podatkowym.

Najważniejszymi problemami Fundacji są: zbyt mała liczba stałych sponsorów, ograniczająca liczbę świadczonych usług (wzrastają potrzeby w zakresie rehabilitacji), brak mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych (szczególnie po śmierci rodziców) oraz ograniczenia strukturalne (brak możliwości aplikowania o środki na inwestycje przez organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej).

Jednocześnie za najważniejszą potrzebę wymagającą interwencji Fundacja uznaje utworzenie w województwie miejsc tzw. rehabilitacji wytchnieniowej dla rodziców osób niepełnosprawnych.

Samorząd Województwa Opolskiego systematycznie wspiera działalność Fundacji, m.in. poprzez udzielanie dotacji:

- w 2016 r. w wysokości 17 600 zł, na realizację zadania *25 lat jesteśmy z Wami – XXII Festyn Fundacji*, 10 000 zł na realizację zadania *Spotkanie wigilijne w Fundacji*, oraz 10 000 zł na zadanie *Szczęśliwi razem*;
- w 2015 r. w wysokości 34 854 zł, na realizację zadania *Wolontariat integracyjny*, oraz 10 000 zł, na zadanie *Spotkanie wigilijne – wigilia Świąt Bożego Narodzenia w Fundacji*.

3.2 Pomoc społeczna i humanitarna

Organizacje pozarządowe, zajmujące się pomocą społeczną i humanitarną, są najliczniej reprezentowaną grupą wśród ok. 367 organizacji prowadzącą działalność charytatywną i dobroczynną. Wynika to z grup beneficjentów, do których kierowane jest wsparcie i pomoc, tj.:

- o osób niepełnosprawnych;
- o rodzin i dzieci;
- o osób starszych;
- o osób w trudnej sytuacji materialnej;
- o osób uzależnionych;
- o osób wymagających poradnictwa i wsparcia psychologicznego, prawnego itp.

Przykładem organizacji działającej na rzecz osób niepełnosprawnych i innych wymagających pomocy jest **STOWARZYSZENIE „POMOCNA DŁOŃ” W SUCHYM BORZE** (2011 r.).

Jego celem jest pomoc dzieciom i młodzieży dotkniętym dysfunkcją narządu ruchu o podłożu ortopedycznym, neurologicznym i reumatologicznym oraz schorzeniami górnych dróg oddechowych, a także wsparcie ich rodzin.

Stowarzyszenie uczestniczy w realizacji różnorodnych inicjatyw wspierających osoby niepełnosprawne, w tym projektów i warsztatów integracyjnych (np. *Szkoła tolerancji, Wśród innych odnaleźć siebie, Rehabilitacja społeczna przez Sztukę*), współpracuje z instytucjami ochrony zdrowia i organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się wsparciem i rehabilitacją osób niepełnosprawnych (turnusy rehabilitacyjno-wypoczynkowe, arteterapia itp.), oraz prowadzi działalność edukacyjną (udział w akcji *Wielka zbiórka książek – doposażenie bibliotek, znajdujących się w podmiotach leczniczych*; w 2016 r. umożliwiono dostęp do zbiorów bibliotecznych ok. 500 dzieciom i młodzieży).

Stowarzyszenie funkcjonuje w oparciu o pracę wolontariuszy (w 2016 r. – 30.).

Za najważniejsze problemy w prowadzonej działalności uznaje niedostateczną współpracę między podmiotami podejmującymi działania aktywizacyjne, a jako istotną potrzebę społeczności lokalnej, brak odpowiedniej infrastruktury, umożliwiającej zorganizowanie czasu wolnego i zapobiegającej wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i starszych.

Poprawę sytuacji w tym zakresie zapewnią programy i projekty współfinansowane ze środków europejskich (RPO WO na lata 2014-2020) oraz rządowych (ASOS na lata 2014-2020).

W 2015 r. Samorząd Województwa Opolskiego przyznał Stowarzyszeniu dotację w wysokości 330 400 zł, na realizację zadania *Wśród innych odnajdziesz siebie – stosowana analiza zachowania w rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych*.

DIECEZJALNA FUNDACJA OCHRONY ŻYCIA W OPOLU jest jedną z organizacji pozarządowych w woj. opolskim, działających na rzecz dziecka i rodzin.

Została założona przez Kurię Diecezjalną w Opolu celem m. in. ochrony życia poczętego, pomocy samotnym matkom w okresie przed i po porodzie oraz osobom uzależnionym (alkohol, narkotyki) i doświadczającym trudności życiowych (osobistych, rodzinnych).

Wsparcie i pomoc w powyższym zakresie zapewniają działające w ramach Fundacji:

- Dom Matki i Dziecka (pomoc samotnym matkom i ich narodzonym dzieciom, wsparcie rodzin w sytuacjach kryzysowych, w tym przemocy domowej);
- Diecezjalna Poradnia Rodzinna (wsparcie rodzin z problemami życiowymi poprzez działania profilaktyczne, poradnictwo i psychoterapię);
- Katolicki Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy (adopcja dzieci, rodzicielstwo zastępcze, rodzinne domy dziecka).

W 2016 r. liczba osób i rodzin objętych działalnością Fundacji wyniosła ok. 1 300, a liczba osób zatrudnionych w organizacji 22 (w tym część na umowę zlecenie). Dodatkowo w 2016 r. wsparcie działań realizowanych przez Fundację zapewniało 15 wolontariuszy.

Fundacja aktywnie pozyskuje środki na realizację działań statutowych (w tym z Miasta Opola, Samorządu Województwa Opolskiego, Unii Europejskiej, innych organizacji pozarządowych). W 2016 r. umożliwiły one: wsparcie osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem (alkoholików i członków ich rodzin) – projekt *Ośrodek Promocji, Edukacji i Terapii Rodzin*, zwiększenie liczby dzieci przysposobionych poprzez pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziców adopcyjnych i zastępczych (projekt *Katolicki Ośrodek Adopcyjny*), pomoc samotnym matkom i dzieciom, rozwijających się nieharmonijnie (projekt *Dbając o przyszłość dziecka i rodziny*), wsparcie rodzicielstwa zastępczego (projekt *Silna i zwarta rodzina na szczyt się wspina*), przeciwdziałanie zjawiskom uzależnień i ryzykownych zachowań wśród młodzieży (projekt – *Reagujesz-pomagasz-zyskujesz. Przewodnik pomocy rówieśniczej w zakresie uzależnień behawioralnych*) oraz zwiększenie

zakresu oddziaływań profilaktycznych i uzależnień behawioralnych (projekt *Game-X-Reaktywacja. Edukacyjna gra planszowa w zakresie uzależnień behawioralnych*).

Fundacja współpracuje z instytucjami publicznymi (głównie samorządu terytorialnego) i organizacjami pozarządowymi (w tym kościelnymi), a także mediami (Radio Doxa) i podmiotami komercyjnymi (Agencja Managerska VIP for You).

Jej źródłem finansowania są głównie dotacje, darowizny i odpis 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, a najważniejszymi problemami: potrzeba rozbudowy Domu Matki i Dziecka, stale rosnąca liczba osób zgłaszająca się na terapie indywidualne i rodzinne oraz brak odpowiedniego sprzętu biurowego (komputery, drukarki), wydłużającego czas pracy i realizację zadań.

Wg Fundacji najważniejszymi potrzebami wymagającymi interwencji są: poszerzenie działań na rzecz osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym (szczegółowe ukierunkowanie programów), zwiększenie dostępu do terapii indywidualnej i rodzinnej oraz wzmocnienie działań profilaktycznych w zakresie uzależnień behawioralnych.

Rozwój usług społecznych dla osób starszych i niepełnosprawnych, a także usług dla rodziny (m.in. terapeutycznych), zapewnia realizacja projektów w ramach *priorytetu 8 RPO WO na lata 2014-2020 – Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych*.

W 2015 r. Samorząd Województwa Opolskiego przyznał Fundacji dotację w wysokości 53 265 zł, na realizację zadania *Promowanie i szkolenie. Nowe zadania dla ośrodka adopcyjnego*.

WOJEWÓDZKIE TOWARZYSTWO WALKI Z KALECTWEM W OPOLU to przykład organizacji pozarządowej, która wspierając osoby niepełnosprawne, obejmuje pomocą także osoby starsze.

Jego celem jest pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym oraz ich rodzinom, będącym w trudnej sytuacji życiowej, poprzez m. in. pomoc materialną i organizacyjną (działalność pomocowa, doradcza, pozyskiwanie sponsorów, współpraca z samorządem terytorialnym i organizacjami społecznymi, organizowanie zjazdów, konferencji, pomoc terapeutyczna i rehabilitacyjno- wypoczynkowa, zajęcia prozdrowotne itp.).

Towarzystwo ma ponad 1 800 członków, pochodzących z całego woj. opolskiego. Zatrudnia 17 osób, a jego sztandarową imprezą są coroczne "Dni Osób Niepełnosprawnych" organizowane od 2001 roku w Opolu, w których uczestniczy średnio 2-3 tys. osób (uczestnikami są m. in. zespoły taneczne i muzyczne z dziennych domów pomocy, domów pomocy społecznej, zakładów aktywności zawodowej).

Nadto w 2016 r. Towarzystwo, w ramach działań aktywizacyjnych osoby niepełnosprawne i starsze, zrealizowało kilka innych zadań, finansowanych ze środków samorządu terytorialnego (Miasto Opole i Samorząd Województwa Opolskiego) na łączną kwotę prawie 190 tys. zł. Były to m. in. *Aktywna Niepełnosprawność – Opolskie 2016* (promowanie aktywnego trybu życia i integracja społeczna dla ok. 3000 osób), *Zawody Wędkarskie Osób Niepełnosprawnych i Seniorów – Brzezie 2016* (integracja i współzawodnictwo nad wodą – 90 osób), *Turystyka Krajoznawcza Osób Niepełnosprawnych – Pieniny 2016* (upowszechnienie aktywnych form spędzania czasu).

Towarzystwo organizuje też imprezy świąteczne (wielkanocne, bożonarodzeniowe, mikołajkowe, opłatkowe), autokarowe i rehabilitacyjne (turnusy nad morzem, w górach, zwiedzanie regionów Polski), na które środki pozyskuje z samorządu terytorialnego, składek członkowskich, darowizn i odpisu 1% w zeznaniu podatkowym.

Za najważniejszy problem Towarzystwo uznaje brak środków na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych dla dorosłych osób niepełnosprawnych, a za istotną potrzebę

konieczność rozwoju wolontariatu w zakresie opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi. Rozwój wolontariatu dla osób starszych i niepełnosprawnych jest również jednym z celów projektów i programów (obecnie realizowanych), współfinansowanych ze środków europejskich. Natomiast w zakresie zwiększenia dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych, źródłem finansowania tych turnusów są głównie środki PFRON.

Ponadto - Samorząd Województwa Opolskiego przyznał Towarzystwu dotacje:

- w 2016 r. w wysokości 34 240 zł, na realizację zadania *Turystyka krajoznawcza osób niepełnosprawnych – Pieniny 2016*, 77 545 zł na zadanie *Aktywna niepełnosprawność – Opolskie 2016*; oraz 10 000 zł na zadanie *Wigilia osób niepełnosprawnych 2016*;
- w 2015 r. w wysokości 28 000 zł, na realizację zadania *Turystyka osób niepełnosprawnych – Wielkopolska 2015*, 74 350 zł na zadanie *Aktywna niepełnosprawność – Opolskie 2015*, 28 000 zł na zadanie *Aktywna turystyka krajoznawcza osób niepełnosprawnych – Pieniny 2015*, 6 765 zł na zadanie *Bądź z Nami i Żyj z Nami*, oraz 6 800 zł na zadanie *Wigilia osób niepełnosprawnych*.

Wartym odnotowania działaniem w woj. opolskim na rzecz osób starszych jest utworzenie przez **STOWARZYSZENIE NA RZECZ POMOCY OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM „SIEDLIKO” W ZAWADZKIEM**, placówki całodobowej opieki dla 20 seniorów, którymi opiekuje się 6 profesjonalnych opiekunów, mających do pomocy 8 pomocników pielęgniarzy - osób z niepełnosprawnością intelektualną. Powstanie placówki jest wynikiem realizacji *Aktywnego Modelu Funkcjonowania* placówki całodobowej, polegającego na zatrudnieniu osób niepełnosprawnych jako opiekunów osób starszych i przewlekle chorych. *Aktywny Model Funkcjonowania* to jednocześnie zapewnienie opieki, wsparcia, terapii i rehabilitacji seniorom oraz aktywizacji zawodowej i społecznej niepełnosprawnym intelektualnie absolwentom szkół specjalnych.

W latach 2016-2017 Stowarzyszenie realizowało projekt w ramach RPO WO na lata 2014-2020, pn. *Nasza szansa na aktywność*. Projekt polegał na wsparciu osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz ich otoczenia, w zakresie kompleksowej aktywizacji społeczno-zatrudnieniowej.

BANK ŻYWNOŚCI W OPOLU (z siedzibą w Luboszycach) to przykład organizacji pozarządowej, która w ramach obszaru świadczonej pomocy społecznej i humanitarnej, prowadzi działalność dobroczynną.

Jego celem jest przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności oraz zmniejszenie obszarów niedożywienia i głodu.

W 2016 r. Bank Żywności objął pomocą 30 000 osób z woj. opolskiego, a przy zbiorkach żywności wspomagał się pracą 760 wolontariuszy (w Banku zatrudnionych jest 6 osób).

W 2016 r. Bank uczestniczył w realizacji: unijnego Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (przekazywanie produktów żywnościowych osobom o niskich dochodach – w 2016 r. ponad 0,8 tony), Świątecznej Zbiórki Żywności (zbiórka żywności w sklepach na przełomie listopada i grudnia), Zbiórki Żywności „Podziel się Posiłkiem” (w ramach ogólnopolskiej zbiórki żywności Federacji Polskich Banków Żywności) oraz Akcji „Nie Marnuj Jedzenia” (przekazywanie osobom potrzebującym żywności o krótkim terminie przydatności, tzw. artykułów niehandlowych i wadliwie opakowanych, których wartość odżywcza nie budzi zastrzeżeń).

Bank współpracuje przede wszystkim z jednostkami systemów pomocy społecznej i pieczy zastępczej (ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze), placówkami oświatowymi (szkoły) i organizacjami pozarządowymi (fundacje i stowarzyszenia pomocowe).

Środki na swoją działalność Bank pozyskuje z darowizn, udziału w realizacji projektów i składek członkowskich.

Za najważniejszą potrzebę w działaniach, organizacja uznaje konieczność zakupu samochodu ciężarowego celem dowozu żywności do m. in. organizacji pozarządowych i ośrodków pomocy społecznej, realizujących Program Operacyjny Pomocy Żywnościowej. Natomiast za istotny problem: trudność w pozyskaniu takich organizacji, które mogą systematycznie przekazywać żywność potrzebującym na najniższym szczeblu (w lokalnej społeczności).

Samorząd Województwa Opolskiego przyznał organizacji dotacje:

- w 2016 r. w wysokości 10 000 zł, na realizację zadania *Zmniejszanie obszarów niedożywienia wśród mieszkańców województwa opolskiego poprzez gromadzenie i rozdawnictwo żywności*, oraz 6 000 zł na zadanie *Konferencja – 10 lat Banku Żywności w Opolu w systemie pomocy społecznej*;
- w 2015 r. w wysokości 10 000 zł, na realizację zadania *Wspieranie działań o zasięgu regionalnym w zakresie gromadzenia i rozdawnictwa żywności instytucjom funkcjonującym w pomocy społecznej*.

Innymi organizacjami o charakterze dobroczynnym, ukierunkowanymi bezpośrednio na wsparcie zmarginalizowanych grup ludności, są:

- ogólnopolskie Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, które w woj. opolskim posiada trzy jednostki (Koła w Brzegu, Otmuchowie i Bielicach – w 2016 r. łączna liczba osób objętych pomocą w trzech Kołach wyniosła 774);
- Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej 'Barka' w Strzelcach Opolskich.

KOŁO BIELICKIE TOWARZYSTWA POMOCY IM. ŚW. BRATA ALBERTA W BIELICACH (gm. Łambinowice) obejmuje wsparciem bezdomnych mężczyzn i osoby ubogie (w 2016 r. – 353 osoby). Ma na celu niesienie pomocy potrzebującym w duchu swojego patrona – św. Brata Alberta ("Każdemu głodnemu dać jeść, bezdomnemu miejsce, a nagiemu odzież. Jak nie można dużo, to mało").

W 2016 r. Towarzystwo w Bielicach zatrudniało 18 pracowników, a liczba wolontariuszy wspierających działania organizacji wyniosła 38.

W 2016 r. Koło Bielickie realizowało zadania pomocowe finansowane z programów rządowych (Wspieranie działań profilaktyczno-osłonowych w ramach *Programu współpracy Wojewody Opolskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej w latach 2012-2016*), środków samorządu gminnego (wydawanie żywności dla ubogiej ludności w gminach Korfantów, Łambinowice i Tułowice) oraz organizacji pozarządowych (projekt Fundacji „Dbam o Zdrowie” na zakup leków i środków opatrunkowych).

Do głównych instytucji i podmiotów współpracujących z Kołem należą gminy woj. opolskiego (przede wszystkim pow. nyskiego), ośrodki pomocy społecznej (pokrywanie kosztów pobytu), powiatowe urzędy pracy (zatrudnienie osób do prac interwencyjnych) oraz prywatni przedsiębiorcy (darowizny).

Mimo wsparcia ze strony samorządu terytorialnego i administracji rządowej, Towarzystwo podkreśla nadal: brak środków finansowych na remonty i wyposażenie posiadanych obiektów.

STOWARZYSZENIE POMOCY WZAJEMNEJ 'BARKA' W STRZELCACH OPOLSKICH zajmują się osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi tym zjawiskiem, w tym przede wszystkim bezdomnymi i opuszczającymi zakłady karne.

W tym celu prowadzi m. in. cztery domy wspólnotowe (Doryszów, Kaczorownia, Żędowice i Leopold), zlokalizowane w pow. strzeleckim, w których udzielana jest pomoc i wsparcie osobom bezdomnym i wykluczonym społecznie (byłym więźniom zakładów karnych, uzależnionym od alkoholu, długotrwale bezrobotnym i korzystającym z pomocy społecznej). Mieszkańcy domów – oprócz zapewnienia im opieki całodobowej - mają możliwość pracy (np. przy zwierzętach hodowlanych) oraz uczestnictwa w zajęciach terapeutycznych.

W 2016 r. ok. 200 osób skorzystało z pomocy i opieki udzielanej przez „Barkę”, w której zatrudnione były 2 osoby, a działalność wspierało 28 wolontariuszy.

Za najważniejsze problemy Barka uznaje: ciągłe zapotrzebowanie na dodatkowe miejsca mieszkalne dla bezdomnych, przebudowę jednego z budynków na dom dla osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej po osiągnięciu pełnoletności (dla młodzieży) oraz konieczność wsparcia ze strony wykwalifikowanych specjalistów (terapeuci, psychologowie itp.).

Stowarzyszenie uzyskuje systematyczne wsparcie (finansowe i doradcze) ze strony samorządu terytorialnego i administracji rządowej. W latach 2012-2016 uczestniczyło w realizacji programów kierowanych do osób bezdomnych, finansowanych ze środków rządowych (w ramach: *Programu współpracy Wojewody Opolskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej w latach 2012-2016* oraz *Programu wspierającego rozwiązywanie problemu bezdomności – wzmocnienie i usprawnienie systemu interwencji, ochrony zdrowia i życia osób bezdomnych* MPRIPS) oraz samorządu gminnego („Nowy Początek” – przeciwdziałanie patologiom społecznym i wykluczeniu społecznemu – gm. Strzelce Op.).

Stowarzyszenie współpracuje głównie z jednostkami samorządu gminnego (gmina i powiat), placówkami oświatowymi (gimnazja w Strzelcach Op. i Zawadzkiem) oraz innymi organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się wsparciem społecznym, i firmami komercyjnymi (darczyńcami).

Natomiast istotnymi potrzebami wymagającymi działań interwencyjnych w społecznościach lokalnych są m.in. niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych, nadal występujące zachowania społecznie nieakceptowalne (żebractwo, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych) oraz podjęcie czynności znalezienia alternatyw dla zachowań ryzykownych.

Jedną z organizacji pozarządowych w woj. opolskim, zajmujących się przeciwdziałaniem uzależnieniom, jest **STOWARZYSZENIE MONAR OŚRODEK LECZENIA, TERAPII I REHABILITACJI UZALEŻNIEŃ – FILIA W GRACZACH**.

Celem Stowarzyszenia jest pomoc dzieciom i osobom dorosłym uzależnionym lub zagrożonym uzależnieniem (chemicznym, behawioralnym, czynnościowym), w tym z występowaniem innych zaburzeń psychicznych, żyjących z HIV oraz wykazujących inne dysfunkcje lub nieprzystosowanie społeczne (pacjentami Ośrodka w Graczach są głównie osoby uzależnione od narkotyków, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych).

Ośrodek prowadzony przez Stowarzyszenie w Graczech zapewnia całodobową opiekę terapeutyczną i specjalistyczną pomoc medyczną, wyżywienie i nocleg. Świadczone formy pomocy (program trwa 12 miesięcy) obejmują: terapię indywidualną, terapię grupową, terapię w małych grupach terapeutycznych (etapowych), trening nabywania umiejętności społecznych, program współpracy z rodzinami pacjentów, zajęcia psychoedukacyjne, program rozwoju osobistego, dostosowany do pacjenta, program edukacji zawodowej dla osób kończących leczenie oraz specjalistyczny program dla ludzi żyjących z HIV.

W 2016 r. Ośrodek objął programem wsparcia i leczenia 85 osób (zatrudnia 17 osób). Współpracuje z jednostkami: ochrony zdrowia (szpitale, poradnie), oświaty (szkoły, uczelnie), samorządu terytorialnego, w tym pełnomocnikami ds. przeciwdziałania narkomani i alkoholizmu. Jego działalność finansowania jest ze środków NFZ.

Za najważniejsze osiągnięcia Ośrodek uznaje ciągłe podnoszenie standardów terapeutycznych i socjalnych placówki, zgłaszające się osoby do terapii oraz płynność finansową, a ważną potrzebą zapewnienie stabilności prawnej i finansowej.

Organizacją pozarządową, która w ramach udzielanej pomocy prowadzi rozwinięte poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, pedagogiczne, prawne), jest **FUNDACJA POMOCY DZIECIOM „BĄDŹ DOBROCZYŃCĄ” W OPOLU** (organizacja stosuje też nazwę Fundacja ‘Bądź Dobroczynią’).

Zakres działania Fundacji, wbrew nazwie, obejmuje także osoby dorosłe. Fundacja ma na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wsparcie osób i rodzin, w tym dzieci i młodzieży w trudnej sytuacji życiowej, seniorów, rodziców samotnie wychowujących dzieci, osób bezrobotnych i bezdomnych.

Fundacja prowadzi w Opolu:

- poradnię rodziną (poradnictwo prawne, psychologiczne, pedagogiczne, socjalne dla osób starszych i ubogich);
- dwie placówki wsparcia dziennego („Promyk” i „Parasol”), wspierające rodziny w wypełnianiu przez nie funkcji opiekuńczo-wychowawczych i rozwiązywaniu problemów życiowych poprzez m. in. udzielanie specjalistycznego poradnictwa (indywidualnego i grupowego), dostosowanego do ich potrzeb;
- Klub Seniora S.O.W.A. (integracja i aktywizacja seniorów).

W 2016 r. ze wsparcia Fundacji skorzystały 604 osoby (208 rodzin), w tym w ramach projektów:

- *My działamy świetlicy, by się nie snuć po ulicy* (288 osób) – wzmocnienie potencjału i atrakcyjności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz ich skuteczności w zakresie wsparcia opiekuńczo-wychowawczego rodziny;
- *P. R. O. M. – Pomoc Rodzinie i Opieka Mobilna* (97 osób) – kompleksowe wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
- *Skok po sukces* (12 osób) – aktywizacja społeczno-zawodowa osób, których sytuacja życiowa utrudnia podjęcie zatrudnienia;
- *Silna i zwarta rodzina na szczyt się wspina* (86 osób) – wzmocnienie potencjału rodzin zastępczych;

Natomiast w ramach działalności placówek wsparcia dziennego „Promyk” i „Parasol” wsparcie otrzymało łącznie 76 dzieci i młodzieży, a w Klubie Seniora S.O.W.A. 45 seniorów.

W 2016 r. liczba pracowników Fundacji wyniosła 12 (w organizacji był też 1 wolontariusz).

Do najważniejszych instytucji i podmiotów współpracujących z Fundacją należą jednostki Miasta Opola i Samorządu Województwa Opolskiego (MOPR w Opolu, ROPS w Opolu), organizacje pozarządowe i inne podmioty o profilu wyznaniowym lub świeckim (Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Opolu, Jezuicki Ośrodek Formacji i Kultury „Xaverianum”, Stowarzyszenie Immaculata, Rada Dzielnicy Opole Grotowice, sądy, uczelnie).

Źródłami finansowania organizacji są środki pochodzące z realizacji projektów unijnych (RPO WO 2014-2020) lub rządowych (Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Rządowy program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, Rządowy Program Senior-WIGOR), darowizny oraz środki Miasta Opola.

Istotnymi problemami w funkcjonowaniu Fundacji są: prowadzenie szczegółowej dokumentacji sprawozdawczej i rachunkowej, zbyt małe pomieszczenia w stosunku do realizowanych działań, brak stałego finansowania zadań, w tym wystarczających środków na opłacanie specjalistów, oraz ograniczona dostępność pracowników Fundacji do specjalistycznych szkoleń (zwykle pierwszeństwo mają pracownicy jednostek samorządu terytorialnego).

Według Fundacji ważnym problemem w funkcjonowaniu lokalnych społeczności jest brak odpowiedniej infrastruktury komunikacyjnej, co ogranicza dostępność mieszkańców do usług, edukacji, pracy oraz przekłada się na ich sytuację życiową (obszary peryferyjne), a także utrudnia dotarcie z pomocą. Istotnym zjawiskiem jest także wzrost liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi przy jednocześnie ograniczonej liczbie miejsc wsparcia. Dodatkowo Fundacja wskazuje na problem obciążenia (po uzyskaniu pełnoletności) osób, zajmujących gminne lokale socjalne, długami swoich rodziców, co ze względu na przyjęte rozwiązania administracyjne, prowadzi do unikania przez te osoby legalnego zatrudnienia i wyjazdów za granicę.

W latach 2016-2017 Fundacja uczestniczy w trzech projektach konkursowych RPO WO na lata 2014-2020, tj.:

- *Pomoc Rodzinie i Opieka Mobilna* oraz *Silna rodzina na szczyt się wspina* (wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze);
- *My działamy „w świetlicy” by się nie snuć po ulicy* (wsparcie działań placówek wsparcia dziennego woj. opolskiego).

3.3 Pomoc dla bezrobotnych

Wśród ok. 367 organizacji prowadzącą działalność charytatywną i dobroczynną w woj. opolskim, części (ok. 30) wskazuje jako główną grupę odbiorców działań osoby bezrobotne lub wykluczone z rynku pracy ze względu na uzależnienia (np. alkoholizm) lub sytuację życiową (po opuszczeniu zakładu karnego itp.).

Ze względu na sytuację na rynku pracy (spadające bezrobocie, wzrost liczby miejsc pracy) i funkcjonowanie instytucji publicznych, pośredniczących w zatrudnieniu (urzędy pracy), większość organizacji pozarządowych, działających na rzecz bezrobotnych, obejmuje pomocą osoby bezrobotne z powodu ich szczególnych, własnych ograniczeń (zdrowotnych, fizycznych). Oznacza to, że organizacje aktywizują zawodowo osoby bezrobotne poprzez poszukiwanie najlepszych rozwiązań dostępnych aktualnie na rynku pracy dla grup defaworyzowanych, ograniczając typowe pośrednictwo w znalezieniu zatrudnienia, przynależne urzędowi pracy i agencjom zatrudnienia.

Jednym ze sposobów na aktywizację społeczno-zawodową osób długotrwale pozostających bez pracy jest przedsiębiorczość społeczna. W obszarze tym działa m.in. wydzielone ze Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej „Barka” w Strzelcach Op. – **STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ**, prowadzące **Centrum Integracji Społecznej w Strzelcach Opolskich**.

Status CIS, nadany przez MRPiPS i umożliwiający wpisanie Centrum do rejestru Wojewody Opolskiego, umożliwia prowadzenie reintegracji społecznej i zawodowej długotrwale bezrobotnych (w tym bezdomnych i uzależnionych od alkoholu i narkotyków po zakończonym leczeniu) w ramach zatwierdzonego programu uczącego samodzielnego świadczenia pracy. Jest on wykonywany w warsztatach zawodowych, po zakończeniu którego uczestnik podejmuje zatrudnienie u pracodawcy (także w formie zatrudnienia wspieranego) lub decyduje się na założenie własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej.

CIS świadczy także usługi zewnętrzne. W ramach prowadzonych warsztatów oferuje: wykonanie usług krawieckich (w tym celu prowadzi punkt krawiecki w sklepie pasmanteryjnym), sprzedaż wyrobów z drewna (warsztat stolarski) i sadzonek (warsztat ogrodniczy) oraz pomoc gospodarczą (porządki i adaptacja placów i skwerów zielonych). CIS sprzedaje także drewno kominkowe i opałowe.

W 2016 r. liczba objętych wsparciem CIS wyniosła 40 osób (zatrudnienie w organizacji wynosi 8 osób, w tym psycholog i terapeuci zajęciowi). Działalność CIS wspierało 2 wolontariuszy.

W 2016 r. CIS rozpoczął realizację projektu, współfinansowanego ze środków UE, „Aktywność i niezależność – program aktywizacji zawodowej osób młodych do 29 roku życia”. Ma on na celu adaptację na rynku pracy i w lokalnej społeczności osób młodych po opuszczeniu przez nich zakładów karnych i aresztów śledczych.

Działalność CIS finansowania jest przede wszystkim ze środków Gminy Strzelce Op, realizacji projektów konkursowych oraz dochodów własnych (usługi i sprzedaż wyrobów).

Stowarzyszenie współpracuje głównie z jednostkami samorządu gminnego i powiatowego (w tym ośrodkami pomocy społecznej) oraz organizacjami pozarządowymi i podmiotami komercyjnymi, zajmującymi się aktywizacją osób bezrobotnych, oraz lokalnymi pracodawcami i osobami fizycznymi (zatrudnienie uczestników CIS i wykonywanie usług zleconych).

Stowarzyszenie wskazuje, że poprawa sytuacji gospodarczej i spadek bezrobocia z jednej strony może ograniczyć grupę potencjalnych uczestników CIS, z drugiej przyczynia się do bardziej optymistycznego patrzenia na sprzedaż własnych usług w przyszłości.

3.4 Wsparcie III sektora

Spośród organizacji pozarządowych w woj. opolskim, prowadzących działalność edukacyjną i doradczą, w tym na rzecz III sektora, jest **OPOLSKIE CENTRUM DEMOKRACJI LOKALNEJ W OPOLU (OCDL)** – jeden z 14 ośrodków Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Warszawie, powstałej w 1989 r.

Celem OCDL-u jest m.in. umacnianie demokracji lokalnej i budowa społeczeństwa obywatelskiego w województwie.

OCDL prowadzi działalność obejmującą: organizację szkoleń oraz doradztwo dla przedstawicieli samorządu terytorialnego, w tym kadry kierowniczej i radnych, osób rozpoczynających działalność gospodarczą, a także osób zagrożonych wykluczeniem

społecznym. Wspiera organizacje pozarządowe poprzez działalność szkoleniowo-doradczą w zakresie np. rozwoju instytucjonalnego, pozyskiwania funduszy, zarządzania projektami, tworzenia partnerstwa z samorządem terytorialnym i sektorem komercyjnym). Pomaga także we wdrażaniu gminnych i powiatowych strategii rozwoju lokalnego, uwzględniających zagrożenia związane z rozwojem współpracy międzysektorowej i partycypacji społecznej.

W 2016 r. Centrum uczestniczyło w realizacji projektów mających na celu m. in.:

- upowszechnienia usług społecznych, w tym asystenckich, dla 446 seniorów (projekt *Młodość przychodzi z wiekiem – aktywny senior Aglomeracji Opolskiej*), w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Aglomeracja Opolska (w ramach Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 – Edycja 2016);
- przygotowania osób niesłyszących do pracy na otwartym rynku pracy (*Chcę i pracuję – aktywizacja zawodowa i społeczna osób z dysfunkcjami słuchu z terenu województwa opolskiego*), w partnerstwie z Oddziałem Opolskim Polskim Związkiem Głuchych w Opolu (w ramach realizacji RPO WO 2014-2020);
- zwiększenie szans na zatrudnienie na otwartym rynku pracy 32 osób niepełnosprawnych (projekt *(Od)Ważni na rynku pracy – aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnościami sprzężonymi z terenu województwa opolskiego*), w partnerstwie z Opolskim Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Opolu (w ramach realizacji RPO WO 2014-2020);

Źródłem finansowania działalności OCDL są m. in.: projekty współfinansowane z UE, programy rządowe, środki własne, uczestnictwo w realizacji zadań, w tym publicznych, z innymi organizacjami pozarządowymi i instytucjami publicznymi.

OCDL współpracuje z samorządem terytorialnym wszystkich szczebli (gminnym, powiatowym i wojewódzkim), ich jednostkami organizacyjnymi (np. WUP w Opolu, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, ośrodki pomocy społecznej), organizacjami pozarządowymi, szczególnie w ramach organizacji wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć lub realizacji zadań publicznych, a także szkołami wyższymi (Uniwersytet Opolski, Politechnika Opolska).

W 2016 r. OCDL złożył wnioski projektowe na realizację zadań (m.in. w ramach RPO WO na lata 2014-2020), na ponad 4 mln zł.

3.5 Działalność kombatancka

Przykładem organizacji kombatanckiej w woj. opolskim jest **ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ KOŁO W OPOLU**, zrzeszający byłych żołnierzy Armii Krajowej oraz członków organizacji niepodległościowych, które kontynuowały tę walkę po rozwiązaniu AK.

Koło w Opolu jest jednym z 559 kół tego związku w Polsce (zlokalizowanych w 36 okręgach).

Głównym celem organizacji jest obrona godności imienia i pamięci żołnierzy AK, a także inicjowanie dla nich oraz ich rodzin m. in. pomocy medycznej i socjalnej.

Obecnie liczba wszystkich członków Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej liczy ok. 15 tys. osób (10 tys. ze stażem żołnierskim oraz ok. 5 tys. członków

nadzwyczajnych, wyznających ideały AK i działających na rzecz ich utrwalenia w społeczeństwie).

Działalność Koła w Opolu ukierunkowana jest na „ocalenie od zapomnienia” informacji związanych z działalnością i zasługami Armii Krajowej”. Narzędziem do realizacji tego celu są m. in.:

- wydawanie cztery razy w roku Biuletynu Informacyjnego „Akowiec”, z aktualnymi informacjami o działalności Związku i żołnierzach AK (pierwszy numer wydano w 1998 r.);
- upamiętnienia żołnierzy AK (zaistnienie w Opolu nazwy Osiedla im. Armii Krajowej, w miejsce usuniętego patrona Spółdzielni Mieszkaniowej w Opolu, usytuowanie na jego terenie pomnika generała Emila Fieldorfa „Nila” i organizowanie przy pomniku uroczystości *in memoriam*, w tym z udziałem ZHP);
- popularyzowanie wiedzy o AK i jego żołnierzach (w 2016 r. w rocznicę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego zorganizowano, pod patronatem Zespołu Szkół Mechanicznych w Opolu, sześć spotkań poświęconych tej postaci).

Organizacja jest otwarta na współpracę ze szkołami różnych typów w zakresie wychowania patriotycznego oraz poszerzania i pogłębiania wiedzy o historii Armii Krajowej.

4. Podsumowanie

Trzeci sektor w Polsce realizuje coraz więcej zadań i projektów w wielu obszarach życia społecznego. Organizacje pozarządowe dużą część tej działalności prowadzą we współpracy z sektorem publicznym lub komercyjnym, w tym w formie zadań zleczanych przez samorząd terytorialny oraz instytucje rządowe.

Szczególnym obszarem tej współpracy jest działalność dobroczynna i charytatywna, obejmująca najczęściej: ochronę zdrowia, pomoc społeczną, edukację i rynek pracy, a ze względu na grupy odbiorców: osoby niesamodzielne z różnych przyczyn (osoby starsze, niepełnosprawne, przewlekłe lub nieuleczalnie chore, samotne, będące w trudnej sytuacji życiowej).

Wyjątkowo ważną grupą działań III sektora jest realizacja usług społecznych na rzecz osób niesamodzielnych, w tym usług opiekuńczych, pielęgnacyjnych, leczniczych i rehabilitacyjnych. Wzrastająca liczba osób starszych, wśród których częściej niż w innych grupach wieku występuje niesamodzielność, powoduje natężenie zapotrzebowania na różnego rodzaju usługi społeczne. Szacuje się, że z uwagi na wyższy niż w krajach Europy Zachodniej poziom ograniczeń funkcjonalnych polskich seniorów, liczba niesamodzielnych (obejmująca obecnie ok. 1 mln osób), wzrośnie do 2060 r. ponad 3-krotnie.³²

Jednocześnie przeważająca większość osób niesamodzielnych w Polsce objęta jest opieką najbliższej rodziny lub otoczenia (opiekunów nieformalnych), a tylko nieliczna grupa osób (najniższy wskaźnik opieki instytucjonalnej wśród krajów europejskich), korzysta z instytucji publicznych, prywatnych.³³ Zbyt mała w stosunku do potrzeb jest również liczba organizacji pozarządowych, które mogłyby w większym stopniu uzupełnić opiekę rodziny lub działania instytucjonalne.

³² Stan obecny i przyszły opieki długoterminowej w starzejącej się Polsce. Uwagi na potrzeby opracowania polityki dotyczącej opieki długoterminowej, Bank Światowy, 2015-11-3, s. 15, http://www.niesamodzielnym.pl/uploads/Bank%20C5%9Awiatowy%20Opieka_dlugoterminowa.pdf (19.09.2017 r.).

³³ Tamże, s. 15

Województwo opolskie pod względem świadczenia usług dla osób niesamodzielnych wyróżnia się na tle kraju. Aktywność organizacji pozarządowych, w tym szczególnie Caritas Diecezji Opolskiej, powoduje, że liczba funkcjonujących placówek świadczących usługi pielęgnacyjne, lecznicze i rehabilitacyjne oraz placówek opieki paliatywnej jest jedną z największych w Polsce.

Ma to szczególne znaczenie w kontekście wielu słabości i mankamentów formalnego systemu wsparcia (ochrony zdrowia i pomocy społecznej). Wprawdzie systematycznie wzrasta liczba miejsc opieki stacjonarnej i półstacjonarnej, jednak zbyt mało jest miejsc wsparcia środowiskowego (usługi domowej opieki długoterminowej realizowane są przez instytucje publiczne w minimalnym zakresie w porównaniu do większości państw UE)³⁴.

W woj. opolskim wskaźniki dostępności miejsc opieki i wsparcia (ochrony zdrowia i pomocy społecznej) są nieco wyższe niż w innych regionach kraju, jednak sukcesywnie wzrastające potrzeby są znacznie większe niż możliwości ich zaspokojenia.

Sektor pozarządowy (organizacje pozarządowe i podmioty komercyjne) prowadzi coraz większą liczbę instytucji i placówek, świadczących różne formy pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania. W woj. opolskim jest to:

- 13 placówek całodobowej opieki dla osób niesamodzielnych (komercyjnych lub prowadzonych przez zgromadzenia zakonne Kościoła katolickiego i organizacje pozarządowe);
- 7 warsztatów terapii zajęciowej (prowadzone przez Caritas Diecezji Opolskiej, Fundację Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu, Brzeskie Stowarzyszenie Chorych na SM w Brzegu oraz Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Kędzierzynie-Koźlu);
- 2 środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (Caritas Diecezji Opolskiej i Fundację Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu);
- 13 domów pomocy społecznej prowadzonych przez zgromadzenia zakonne Kościoła katolickiego;
- 5 placówek opieki paliatywnej;
- ok. 100 organizacji pozarządowych prowadzi ogólną działalność charytatywną i dobroczynną na rzecz osób chorych, niepełnosprawnych, w podeszłym wieku.

Ze względu na obszar i zakres działania największą organizacją pozarządową świadczącą usługi społeczne o charakterze opiekuńczo-pielęgnacyjnym i leczniczo-rehabilitacyjnym jest Caritas Diecezji Opolskiej, obejmująca corocznie wsparciem ok. 50 tys. mieszkańców województwa opolskiego, w tym ok. 30 tys. osób niesamodzielnych (głównie starszych). Działalność Caritas skutecznie wypełnia i wspiera publiczne systemy ochrony zdrowia i pomocy społecznej w zakresie:

- usług opiekuńczych, obejmując wsparciem 10-krotnie więcej ludności niż system pomocy społecznej, który w 2016 r. objął usługami ok. 3 tys. osób;
- usług rehabilitacyjnych, obejmując bezpłatną pomocą ok. 30 tys. mieszkańców.

Istotne jest również, że pomoc udzielana jest w miejscu zamieszkania osób niesamodzielnych (lub w najbliższej okolicy), co znacznie poszerza zakres pomocy środowiskowej i wpływa na deinstytucjonalizację usług (jedną z najważniejszych zasad zawartych w wytycznych UE).³⁵

³⁴ Tamże, s. 16

³⁵ Zasada dinstytucjonalizacji oznacza: świadczenie usług społecznych w lokalnej społeczności, które jednocześnie dostosowane są do konkretnych potrzeb i możliwości osób niesamodzielnych; pierwszeństwo potrzeb osób niesamodzielnych nad wymaganiami organizacyjnymi; kontrolę mieszkańców nad swoim życiem i decyzjami osobistymi. Za: *Opinią Europejskiego*

Większość organizacji pozarządowych w woj. opolskim podkreśla podobne trudności w zakresie funkcjonowania i realizacji przyjętych zadań statutowych. Są to najczęściej: brak wystarczających zasobów materialnych, finansowych, kadrowych oraz organizacyjnych.

Źródłami finansowania ich działań są najczęściej: dochody pochodzące ze środków samorządu terytorialnego (gminy, powiatu, województwa) lub instytucji rządowych (w tym coraz częściej ze środków unijnych na realizację projektów pomocowych i aktywizacyjnych), darowizn, składek członkowskich oraz - w przypadku organizacji OPP, odpisu 1% w zeznaniu podatkowym.

Jednocześnie z badań III sektora w Polsce (na co wskazują też analizy i informacje ROPS w Opolu) wynika, że dla ponad połowy (ok. 60%) organizacji pozarządowych znacznymi trudnościami w prowadzonych działaniach są:

- skomplikowane procedury korzystania i rozliczania środków budżetowych;
- nadmiernie rozbudowane procedury administracji publicznej;
- pozyskiwanie osób gotowych do działalności społecznej;
- utrzymanie stałego personelu oraz „wypaleniem się” liderów³⁶;
- podejmowanie i utrzymanie współpracy z różnymi podmiotami, w tym, szczególnie z administracją publiczną (niski poziom zaufania, zbyt mała liczba zadań zleczanych organizacjom pozarządowym, brak relacji partnerskich i instrumentalne traktowanie).³⁷

Jednocześnie środki będące w dyspozycji organizacji pozarządowych są dalece niewystarczające, zwłaszcza w przypadku organizacji, które świadczą bezpośrednią pomoc osobom i rodzinom, np. w formie usług opiekuńczych, edukacyjnych, wspomagających. Stąd wiele organizacji obejmuje wsparciem ograniczoną liczbę beneficjentów, bez możliwości pełnego wykorzystania swojej aktywności.

Natomiast w przypadku organizacji pozarządowych, działających w obszarze zdrowia, świadczących usługi opieki długoterminowej, ważne jest urealnienie wartości kontraktów zawieranych z NFZ. Tym bardziej, że w ich opinii wartość tych kontraktów odbiega od rzeczywistych kosztów i potrzeb organizacji.

W woj. opolskim samorządy: gminny i powiatowy, współpracują z 175 organizacjami pozarządowymi w obszarach pomocy społecznej, ochrony zdrowia i rynku pracy. Większość gmin zleca organizacjom pozarządowym wykonanie różnych zadań z zakresu polityki społecznej, wśród których dominują: świadczenie usług opiekuńczych oraz prowadzenie placówek i instytucji (13 domów pomocy społecznej, 7 warsztatów terapii zajęciowej, 2 środowiskowe domy samopomocy, a realizacja usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych jest zleczana Caritas Diecezji Opolskiej, PCK i Polskiemu Komitetowi Pomocy Społecznej).

Samorząd Województwa Opolskiego corocznie udziela dotacji na realizację zadań ponad 200 organizacjom pozarządowym, wśród których ok. 50 zajmuje się pomocą społeczną, zdrowiem, rehabilitacją osób niepełnosprawnych, wspiera osoby i rodziny w trudnych sytuacjach życiowych. W 2016 r. łączna kwota przekazanych dotacji wyniosła

Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie długoterminowej opieki społecznej oraz deinstytucjonalizacji. SOC/517, Bruksela 27 maja 2015 r.

³⁶ *Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015. Raport z badań*, Stowarzyszenie KLON/JAWOR, Warszawa 2016, s. 20-22, http://www.nck.pl/media/attachments/318004/Raport_Klon_Kondycja_2015.pdf (18.09.2017 r.).

³⁷ *Współpraca organizacji non-profit z innymi podmiotami w 2015 r.*, GUS, 2017, stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/wspolpraca-organizacji-non-profit-z-innymi-podmiotami-w-2015-r-,9,2.html (19.09.2017 r.), a także *Stan obecny i przyszłość opieki długoterminowej w starzejącej się Polsce. Uwagi na potrzeby opracowania polityki dotyczącej opieki długoterminowej*. Bank Światowy, listopad 2015 r., http://www.niesamodzielnym.pl/uploads/Bank%20%C5%9Awiatowy%20Opieka_dlugoterminowa.pdf (18.09.2017 r.)

prawie 5,8 mln zł (organizacje pozarządowe z obszaru polityki społecznej otrzymały ok. 1,5 mln zł).

Organizacje pozarządowe aktywnie uczestniczą w realizacji projektów współfinansowanych z UE, głównie w ramach RPO WO 2014-2020 i PO WER 2014-2020, przyczyniając się do niwelowania problemów społecznych w woj. opolskim.

Trzeci sektor pełni kluczową rolę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Dynamika zjawisk społecznych, zwłaszcza w ochronie zdrowia, pomocy społecznej, rehabilitacji i wsparcia osób niesamodzielnych, sprawia, że instytucjom publicznym (rządowym i samorządowym) trudno jest samodzielnie zaspokoić wzrastające potrzeby różnych grup społecznych. Aktywność i działania III sektora uzupełniają i wypełniają luki publicznych systemów pomocowych, tj. podejmują realizację takich zadań i projektów, a także obejmują pomocą osoby i rodziny, którym instytucje publiczne nie są w stanie wystarczająco pomóc (lub osoby te z różnych przyczyn, najczęściej przekraczając kryteria dochodowe, nie kwalifikują się do świadczeń).

Ponadto - jak wynika z badań ogólnopolskich, a także badań przeprowadzonych w ROPS w Opolu, największym problemem jest ciągle niewystarczający zakres współpracy międzysektorowej, w szczególności związany z wymianą informacji i danych, tj.:

- ograniczony przepływ informacji, często wynikający z niechęci organizacji pozarządowych do podjęcia współpracy;
- trudności natury organizacyjnej i prawnej związane z prowadzeniem działań informacyjno-administracyjnych (brak wystarczającej kadry);
- brak systemów informatycznych ułatwiających pozyskiwanie danych i informacji;
- brak systemowych zachęt do podejmowania współpracy (informacje o swoich działaniach przekazują tylko te organizacje, które otrzymują dotacje i granty lub organizacje pożytku publicznego, rozliczające się z 1% dochodów).

5. Rekomendacje

1. Stworzenie bardziej przyjaznego systemu prawnego i organizacyjnego dla działalności obywatelskiej, poprzez:
 - pobudzenie większego zainteresowania samorządu terytorialnego działalnością III sektora;
 - promocję i upowszechnianie wiedzy na temat działań organizacji pozarządowych, w celu zwiększenia poziomu zaufania przedstawicieli instytucji publicznych;
 - zwiększenie zakresu współpracy samorządu z III sektorem oraz zlecenie coraz większej liczby zadań publicznych;
 - udzielanie wsparcia organizacyjnego, prawnego i finansowego działającym organizacjom;
 - ograniczenie i usprawnienie procedur i przepisów administracyjnych związanych z prowadzeniem działalności *non-profit*;
 - usprawnienie współpracy międzyresortowej, np. poprzez zwiększenie koordynacji działań w lokalnych społecznościach, tworzenie zespołów zadaniowych z silnym zaangażowaniem III sektora i wolontariatu;

- utworzenie przyjaznego systemu informatycznego, umożliwiającego szybkie pozyskanie informacji o działaniach III sektora oraz ułatwiającego podejmowanie współpracy.
2. W przypadku organizacji pozarządowych świadczących usługi opieki długoterminowej, istotne jest:
- utworzenie spójnego systemu opieki długoterminowej, uwzględniającego (zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Zdrowia) rzeczywiste koszty usług opiekuńczych oraz aktywny udział w ich realizacji organizacji pozarządowych;
 - utworzenie standardu różnego typu usług dla osób niesamodzielnych oraz rozwój nowych form wsparcia, takich jak mieszkania wspomagane, treningowe, chronione, teleopieka, zwiększenie zatrudnienia asystentów osób starszych, niepełnosprawnych³⁸;
 - rozwój form opieki wytnieniowej dla opiekunów osób niesamodzielnych (finansowych, organizacyjnych, poradnictwa);
 - przekształcenie istniejących systemów ochrony zdrowia i pomocy społecznej z interwencyjnych na prewencyjne (wzmocnienie działań profilaktycznych, upowszechnianie wiedzy, istotne zwiększenie liczby pracowników instytucji, wzrost kwalifikacji zawodowych i umiejętności kadry);
 - wzmocnienie działających organizacji pozarządowych poprzez dostosowanie kontraktów zawieranych z NFZ do rzeczywistych potrzeb i kosztów;
 - zwiększenie wsparcia samorządu terytorialnego, który winien być coraz bardziej zainteresowany wzmocnieniem organizacji, realizujących najbardziej potrzebne usługi.

³⁸ Od kwietnia 2018 r. ROPS w Opolu, we współpracy z Regionalnym Centrum Polityki Społecznej w Łodzi, będzie realizował projekt w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi i osób starszych, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona, w ramach konkursu PO WER *Wypracowanie standardów i przeprowadzenie pilotaży w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób o specyficznych potrzebach, z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań.*

Spis tabel, wykresów i map

Spis tabel

Tabela 1. Organizacje pozarządowe o działalności charytatywnej i dobroczynnej w woj. opolskim w 2015 r.

Tabela 2. Współpraca gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi w latach 2015-2016 i w 2017 r. (prognoza).

Tabela 3. Działalność Caritas Diecezji Opolskiej – formy i zakres wsparcia w latach 2015-2016

Tabela 4. Zmiana liczby pacjentów objętych usługami opiekuńczymi i pielęgnacyjnymi Caritas Diecezji Opolskiej w latach 2015-2016 (%).

Tabela 5. Działalność opiekuńczo-pielęgnacyjna Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.

Tabela 6. Pacjenci korzystający z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych Caritas Diecezji Opolskiej w latach 2015-2016 (usługi finansowane przez NFZ i samorząd gminny wg rejonów opiekuńczych Caritas).

Tabela 7. Pacjenci korzystający z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych Stacji Opieki Caritas w latach 2015-2016 (usługi finansowane przez NFZ i samorząd gminny wg powiatów woj. opolskiego).

Tabela 8. Gabinety Rehabilitacyjne Caritas Diecezji Opolskiej oraz ich pacjenci w woj. opolskim w 2016 r.

Tabela 9. Pacjenci Gabinetów Rehabilitacyjnych Caritas w powiatach woj. opolskiego w 2016 r.

Tabela 10. Formy pomocy oraz liczba pacjentów Centrum Rehabilitacji dla Dzieci w Opolu.

Tabela 11. Świetlice socjalno-wychowawcze Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.

Tabela 12. Działalność opiekuńczo-pielęgnacyjna i rehabilitacyjna Caritas Diecezji Opolskiej w 2016 r.

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba organizacji pozarządowych w 2014 r.

Wykres 2. Struktura sektora *non-profit* w Polsce i woj. opolskim w 2014 r.

Wykres 3. Dziedziny działalności organizacji pozarządowych w Polsce i woj. opolskim w 2014 r. (odsetek).

Wykres 4. Fundacje, stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne oraz społeczne podmioty wyznaniowe wg typów stałych beneficjentów w 2014 r.

Wykres 5. Struktura organizacji pozarządowych o profilu charytatywnym i dobroczynnym wg beneficjentów pomocy społecznej w woj. opolskim w 2015 r.

Wykres 6. Pacjenci objęci wsparciem Caritas Diecezji Opolskiej – osoby ogółem oraz w wieku pow. 60 lat w woj. opolskim w latach 2015-2016.

Wykres 7. Pacjenci korzystający z usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych Stacji Opieki Caritas w powiatach woj. opolskiego latach 2015-2016.

Spis map

Mapa 1. Aktywne organizacje sektora *non-profit* według województwa siedziby w 2014 r.

Mapa 2. Aktywne organizacje pożytku publicznego wg województwa siedziby w 2014 r.

Mapa 3. Organizacje sektora *non-profit* według najczęściej wymienianych problemów w działalności w 2014 r.

Mapa 4. Wskaźnik liczby pacjentów Stacji Opieki Caritas na 1000 ludności w powiatach woj. opolskiego w 2016 r.

Mapa 5. Wskaźnik liczby pacjentów Gabinetów Rehabilitacyjnych Caritas na 1000 ludności w powiatach woj. opolskiego w 2016 r.